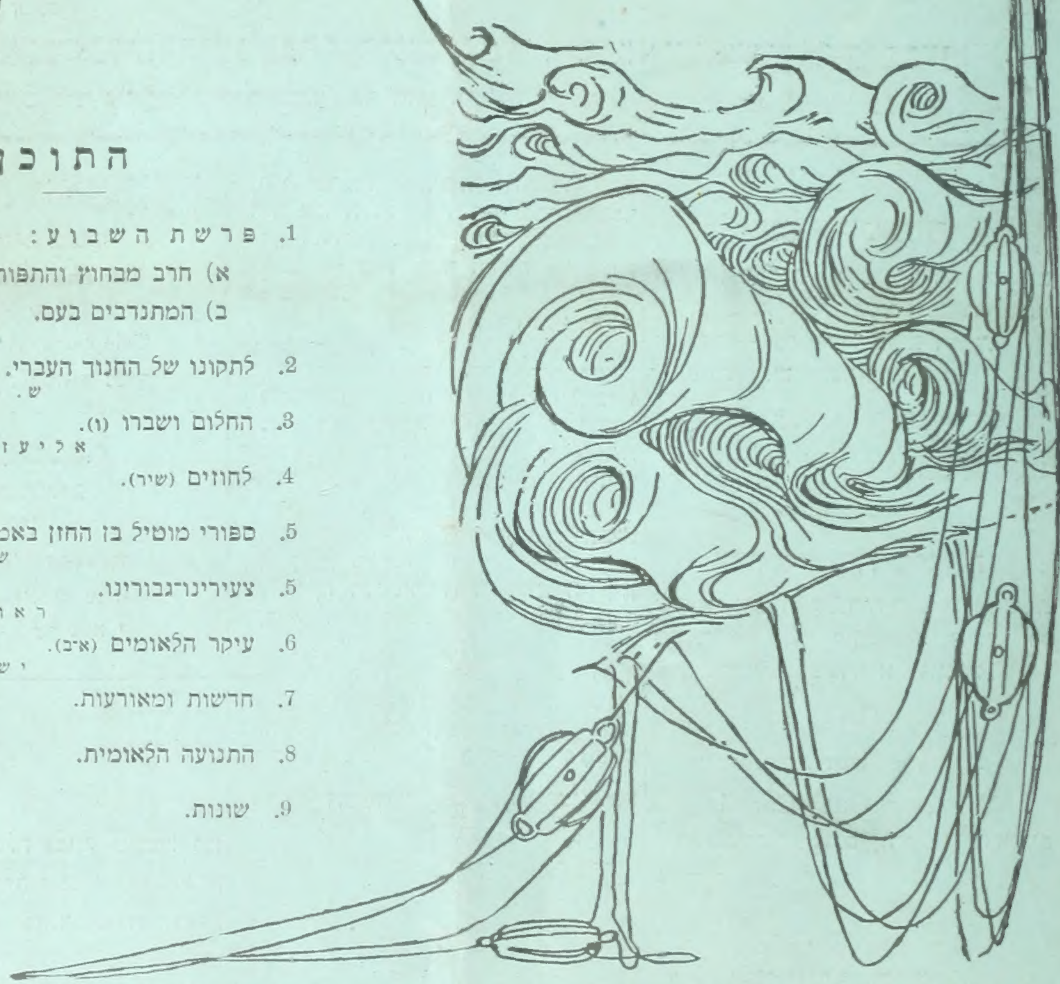
Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית HATOREN גליון א [קא]

התורן

עתון שבועי

התוכן

VOL. V NEW YORK, MARCH 8, 1918 No. 1 (101)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres., Sol. Lamport, Treas., A. S. Orians, Sec'y)
44 EAST 23rd STREET, NEW YORK
Telephone, Gramercy 6944

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 44 East 23rd St., New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class mail matter at the Post Office of New York, August the 11th, 1913.

מחיר גליון 10 סנטים

מורה ומנהל מומחה

צעיר בעל השכלה גבוה, משכיל ובן ישיבה, ששמש יותר מחמש עשרה שנה ברוסיה ואמריקה בתור מורה ומנהל בבתי ספר בהצלחה מרובה, עסקן בצרכי צבור וגם נואם מעניין באנגלית ובעברית, מבקש משרה בתור מנהל לבית ספר עברי הגון. ימציא תעודות נכבדות על טיבו ואופיו. לפנות אל „התורן" בעד „קוף".

היי ברוכה אחותנו, שושנה, ליום בואך בברית הנשואין את בחיר לבבך יוחנן רודובסקי. מי יתן ותזכו לבנות ביתכם — בית אשר ושלוה — בארץ שאיפותינו.

אסתר ויוסף אדלר.

סטמפורד, קונ.

ברכה חמה מעומקא דלבא לחברנו החביב דר. נחמן סירקין, זקן לוחמי הסוציאליות הלאומית ונושא דגל העברית בגאון ובאמונה, ליום מלאת לו חמשים שנה.

אתה הראית את כחך ומרצך הנפלא בעמדך בודד על עמידתך ונשאת ברמה את דגלך, דגל הרעיון החברתי והרעיון העברי, ולא נסגת אָחור מכל מחרף ומנאץ ומלעג השאננים.

מי יתן ונזכה לחוג את חג יובלך השבעים וחמש, ותחזינה עינינו ועיניך בהתגשמות הרעיון הסוציאלי, שלו הקדשת את מיטב כחותיך—בארץ אָבות.

הסניף העברי (השלישי) של
פועלי ציון

נמצא למכירה

אוצר הספרים לבן יעקב ובו נמצאים תנ"ך, ש"ס, אגדה והלכה והרבה ספרי השכלה — עד אלף ספרים ויותר.

לפנות על־פי הכתובת:

J. MAYROWITZ
1333 S. 5th St. Phila, Pa.

דרוש מורה מומחה

בשיטת עברית בעברית ובשיטה הטבעית לבית־ספר עברי דווינדזור, קנדה. רק אלה הראויים למשרה זו יפנו אל:

M. CHAFETS
210 Windsor Avenue
Windsor, Ont., Canada

המשכורת עשרים וחמשה דולארים לשבוע.

VOL. V NEW YORK, MARCH 8, 1918 No. 1

התורן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
א. ש. אורלאנס, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית | ניו־יורק, כ"ד אדר, תרע"ח | גליון ראשון

מתקבלת החתימה על „התורן" לשנתו החמישית

חותמינו מתבקשים להמציא לנו את דמי חתימתם בהקדם זמן, כדי שלא להביא את ההנהגה לידי עבודה יתירה והוצאות יתירות במשלוח מכתבים וחשבונות מיוחדים לכל אחד ואחד.

פרשת השבוע

חֶרֶב מִבַּחוּץ וְהִתְפּוֹרְרוּת מִבִּפְנִים.

הממשלה הריבולוציונית הרוסית הנוכחית, שבגורלה נפל לחתום באונס את ברית־השלום בין רוסיה ובין גר־מניה, הממשלה השלישית היא מיום שהורד „המושל בחסד עליון" מכסאו והוסרה העטרה מעל ראשו. הממשלה הראשונה היתה ברובה בורגנית. בהיותה סמוכה להמהפכה, הכניסה לתוכה אותם האלימנטים, שבכח השפעתם יצאה המהפכה מן הכח אל הפועל. ויאמרו־נא מה שיאמרו, תתפארנה המפלגות השונות כנפשן שבען — לולא ה„רוד־זיאנקים", ה„לבובים", ה„מיליוקובים" ו„הווינאוורים" וחבריהם, מי יודע כמה נסיונות היו צריכים עוד לבוא מצד ה„פועל" וה„אכר" עד שהיה עולה בידם להרוס את מבצרו של האבסולוטיזם הרוסי. ואין שום ספק, כי לו נשארו רסני הממשלה בידי הקבוצה הבורגנית הזאת, לכל הפחות, במשך שנה או שנתים, לו נתנו זמן להמצב החדש שיתבסס ויתגבש, היו מצילים על־ידי זה את רוסיה המחודשת מכליון ואבדון. אין אנו מחליטים, כי רוסיה היתה יכולה אז להגין על נפשה מפני האויב החיצוני ולהמשיך את המלחמה בעוז ובגבורה. יוכל היות, כי גם אז היתה אנוסה לשעבד את עצמה לשלום ה כ ר ח י. אבל לעולם לא היתה באה לידי תבוסה גמורה כזו, שאנו רואים עתה, לידי תבוסה גמורה והתפוררות כאחת.

אבל הממשלה הראשונה לא האריכה ימים והתפרדה טרם עוד עלה בידה לבצר את עמדתה ולרכז את כחותיו של העם הרוסי על היסודות החדשים. והנה באה אחריה הממשלה השניה, ממשלה סוציאליסטית, ובאי־כחה של האכרות נטלו בה חלק בראש. ופה מתחילה ההתחרות המפלגתית שבין האכר ובין הפועל, ההתחרות בעד משפט הבכורה בחברה, כלומר, בעד השלטון העליון. עוד לפני עשרים שנה נפלגו הסוציאל־דימוקארטים בדעותיהם בנוגע למקומו של האכר בחברה, שמצד אחד הוא בעל רכוש, ומקומו יכירנו בין ה„קאפי־טאליסטים", ומצד שני מתקרב הוא אל הטפוס של הפועל, ביחוד במדינות שאין להאכר די אדמה שתוכל לפרנס אותו, אם גם מלאכתו תהיה נעשית על־ידי אחרים. ומפני שגם משיחם של המארקסיסטים האדוקים אינו בא אלא „עד שתכלה פרוטה מן הכיס", היו רבים מהם, מן הסו־ציאל־דימוקראטים, מגינים על טהרת מפלגתם ולא היו נותנים רשות להכנים לחוג עבודתה את האפיטרופסות על האכרים. ורק בזמן האחרון התחילו מקילים בענין זה ומתירים על־פי הדחק לצרף גם את האכרים, בתנאים ידועים, למפלגת הסוציאל־דימוקראטים. כך נוהגים במערב־אירופה. אבל ברוסיה שונה הוא המצב. התעשיה

אינה מפותחת עוד והיא נמצאת עוד כמעט בחתוליה, ותחת זה כוללת האכרות בתוכה כמעט שמונים אחוזים של כל העם הרוסי. והעובדה הזאת מחייבת על־פי ההגיון הבריא, שמכיון שהמהפכה הצליחה, וסדר חדש מתרקם ונוצר, שבאי־כחה של האכרות, שהיא רוב מנינה ורוב בנינה של המדינה, יעמדו בראש הממשלה ושהם יהיו גם האחראים בעד הסדר החדש. וכך היה אָמנם, ובראש הממשלה השניה עמד הסוציאל־ריבולוציוני קרנסקי. קשה להגיד, עד כמה היתה מצליחה הממשלה הזאת, לו עמדה בתקפה כיום הזה, אבל קרוב להאמין, כי במדה ידועה היתה יכולה גם היא להציל את העם הרוסי ממצב של חרפה. אבל לאסונה היתה ממשלת האכרים פוסחת על שתי הסעיפים, שאפה להשביע את רצונו של האכר ולפתוח את שעריו של גן עדן התחתון גם בפני הפועל, ולא השביעה אפילו את רצונו של אחד מהם. הממשלה השניה, אם אך רצתה להתקיים, היתה מחויבת לנהג את ממשלתה ברמה ולדעת מראש, כי הסוציאל־דימוקראטים לא ישלימו אתה לעולם, למרות כל הפשרות וההנחות מצדה, וכי ישתמשו בכל האמצעים לחתור תחתה חתירה עמוקה, להביאה לידי ירידה ונפילה ולרשת את מקומה. קרנסקי נעשה פתאום לגבור מאין כמוהו. השעה היתה משחקת לו והרימה אותו על נס, אבל, כפי הנראה, חסרה לו „מילתא זוטרתא" — הגבורה הפנימית, והיה מעמיד פנים שוחקות לכל הצדדים ולא הרהיב בנפשו לגעת בשונאיו ומתנגדיו ולעשות להם כאשר זממו הם לעשות לו ולחבריו, כפי שהראו זאת מיד כשעברה הממשלה לידם. רפיונו של קרנסקי עלה לרוסיה בדמים מרובים ובחרפה שלא תמחה.

הממשלה השלישית היא ממשלת המועט, אבל היא ידעה לכוון את השעה ולמשוך אחריה גם את האכר הרוסי. בראשה עומדים סוציאל־דימוקראטים אדוקים, המאמינים באמונה שלמה, שיש אפשרות לשנות סדרי עולם ב ב ת ־ א ח ת ולהקים בין־לילה עולם חדש על הריסותיו של העולם הישן. מואסים הם בכל עליה מן הקל אל הכבד ורוצים הם לקנות את עולמם בטיסה אחת, ולו גם יחרב בשביל זה כל העולם כולו. הן כל העולם לא נברא, לפי השקפתם, אלא בשביל הפועל, ומה בכך אם יחרב העולם, שאין לו ערך עצמי, ובלבד שהפועל ינצח. ועוד האמינו באמונה שלמה, כי אחרי שהם יכריזו על נצחונה של הרעיון הסוציאל־דימוקראטי במדינתם, יספחו אליהם מיד כל הסוציאל־דימוקראטים שבעולם, וביחוד אלה שבגרמניה, וישליכו את כלי־נשקם מידם ויחבקו איש את רעהו, והמלחמה תגמר מאליה.

ובאו החיים ונתנו להם תשובה. הראו להם, כי נקל להרוס אבל קשה לבנות, נקל להחריב אבל קשה להקים. והראו להם עוד, כי אין נלחמים בנאומים ובקולות־קריאה נגד רומח וחנית...

בין כה וכה, ורוסיה מתפוררת ונהרסת. הפרוצס של ההתפוררות וההריסה עוד לא נגמר, ואין איש יודע עד היכן יגיע, אבל הכל מודים, כי יותר ממה שאכלה החרב של השונא החיצוני טרפה והחריבה הקנאות של הממשלה השלישית, שהראתה את כחה ואת גבורתה להרוס בלי חמלה, ואת רפיונה ואת אי־כשרונה לבנות דבר של קיום. וממשלה המחריבה פרסאות מבלי לבנות אפילו טפח עתידה ליתן את הדין. ממשלה כזו אינה יכולה להתקיים.

הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם.

גם באמריקה נמצאו צעירים, — לעת עתה למאות, ובודאי יגיע מספרם בקרוב לאלפים, — שנספחו על הגדוד העברי, היוצא להגן על ארץ־ישראל תחת דגלה של הממשלה הבריטית. הצעירים הללו, כמעט כולם ציונים ומסורים בנפשם לתחיתנו הלאומית, נספחו על הגדוד הלוחם על־פי בחירה חפשית, מפני שבהיותם נתיני ארצות אחרות לא היו מחויבים לעבוד בצבא, והראו בזאת את גודל חבתם לארצנו ההיסטורית, כי נכונים הם להקריב את עצמם בעד הגשמתו של האידיאל שלנו. צעירים כאלה נחוצים לנו, כי מי שיודע להקריב את עצמו בשעת מלחמה עשוי הוא לבלי־חת גם בזמן שלום ולא יסוג אָחור מפני כל מעצור ומכשול שימצא על דרכו. ואָנו רוחשים לצעירינו אלה, כי כשם שיזכו להגן על אדמת ישראל בשעת התנגחות המחנות, כך יזכו להמנות אחרי תום המלחמה בין חלוצי הבונים שלנו.

אבל אם אחדים ממנו באים ואומרים, כי ר ק על־ידי הצעירים האלה, כלומר ר ק על־ידי מסירות־נפשם של הצעירים האלה, אָנו קונים את זכותנו להתנחל על אדמת אבותינו בתור עם עומד ברשות עצמו — האומרים כך אינם אלא טועים. אל־נא נשכח לרגע, כי לא אנחנו הננו האדונים לשלוח את צעירינו למקום שאָנו רוצים לשלוח אותם, כי תשע עשיריות מכל צעירינו המוכשרים להלחם נטל כל העולם כולו, ו ב ע ד נ ו נשארו אולי רק אחד במשפחה ומתי מספר בעיר. אל־נא נשכח לרגע, כי עמנו שלם את המס לגלגולת במלחמה זו אולי יותר מכפי שעולה על חלקו, וכי הצעירים הללו, שנספחו על הגדוד העברי, הם אך יתר הפליטה שלנו.

ואל־נא נשכח עוד, כי תביעותינו הלאומיות לא מאתמול הן ולא בשעת מלחמה זו נולדו, ואם באים אָנו ורוצים לבסס אותן על יסוד יחוסנו להפרובלימות השונות החדשות, הכרוכות בהמלחמה הנוכחית, אָנו מקטינים בעצמנו את ערך תביעותינו וחותמים אותן בגושפנקה של המקריות.

ולצעירינו, היוצאים כעת להלחם על קיום אומתם, אָנו מתיחסים באהבה יתירה, דוקא מפני שאָנו רואים בצעדם זה לא התעוררות בת־רגע, שהיום היא באה, ומחר היא עוברת, אלא תולדתה של הכרת חובה לאומית עמוקה, המתפרנסת מהכרתנו הלאומית, שאין לה חליפות ותמורות.

לְתִקּוּנוֹ שֶׁל הַחִנּוּךְ הָעִבְרִי

מאת

ש. רובינשטיין.

א.

בשאלת החנוך העברי באמריקה דנים אצלנו רבים, ואף־על־פי־כן לא זכתה זו עדיין להעשות פה „שאלה בוערת" — כלומר: שאלה, שמעמידים אותה על הפרק ושוב אין מורידים אותה מסדר היום עד שיעשה דבר ממשי לתכלית פתרונה. לצערנו, היתה לנו שאלת החנוך למין „מחלה נושנה", שהכל מרגישים במציאותה ויודעים גם את הסכנה הכרוכה בה, אלא שמעלימים עין ממנה, אם מתוך יאוש או מתוך הרגל. אמת, כל מה שתלמיד ותיק יכול לחדש בשאלה זו כבר נאמר אצלנו, וכבר יודעים אָנו בעל־פה אפילו את מספר הילדים, שמקבלים פה בארץ חנוך עברי כל־שהוא, ואף את מספרם של אלה, שאינם מקבלים חנוך עברי כל־עיקר. יודעים אָנו, למשל, מן המספרים, שפרסם הד"ר בנדרלי, כי ארבע חמישיות מכל הילדים העברים בארצות־הברית אינן מקבלות חנוך עברי כלל. יודעים אָנו את כל זאת — ואָנו יוצאים ידי־חובתנו באנחת אין־אונים: „מה לעשות?"

הנה קיימת אצלנו ה„הסתדרות העברית". האם אפשר לנו, במצבנו במדינה זו, שתתעורר אצלנו שאלה על מטרת ה„הסתדרות" ופעולותיה? האם יכול מי שהוא למצוא פה עבודה יותר מועילה ויותר חשובה בשביל ה„הסתדרות" מלהתרכז בכל כחה ומרצה, כדי לעשות איזה מעשה ממשי לטובת החנוך העברי, הפרוע, העזוב, המעורר בלבבות כאב ודאָגה רבה כל־כך? ובכל־זאת, למעשה משקיעה ה„הסתדרות" את כל כחותיה רק בהפצת חוברות עבריות, וכל תכנית־פעולותיה להבא היא הוצאת ספרים עברים, ואת עבודת החנוך היא מניחה לאחרים, אם משום שהיא רואה את העבודה הזאת בשבילה לקטנה יותר מדי, או לגדולה יותר מדי. אם כה ואם כה — והחנוך העברי נשאר פה עלוב כמו שהיה, באין לו מי שידאג לו ויטפל בו.

האמנם הוכינו בסנורים, לבלתי ראות את המציאות כמו שהיא? האם כבר אָבד ממנו כל חוש בריא להבין, כי אם הצלנו את בנינו ובנותינו מבערות עברית — הרי הצלנו הכל, וכנגד זה אם הדור הצעיר הולך וגדל לעינינו ללא חנוך עברי כל־שהוא, ללא ידיעה דרדקית בעברית, — מה בצע לנו בכל העבודות הספרותיות הללו? למה הן ולמי הן באות?

ב.

אָכן הגיעה לנו השעה להבין, שצריכים אָנו להעמיד כאן את שאלת החנוך העברי על הפרק בכל תקפה. הגיע הזמן, שנשים אל לב ונכיר כולנו, בסופרינו ועסקנינו, כי בין השאלות המיוחדות ליהודי אמריקה עומדת שאלת „ולמדתם את בניכם" בשורה הראשונה, ואחריה באות כל יתר השאלות [1]. וכשאָנו, העברים, באים לעבוד פה את עבודתנו הלאומית המקומית, חייבים אָנו לרכז את כל כחנו ומרצנו, כדי לפרות תחילה את נפשות הדור הצעיר מתוך הבערות העברית ולגולל על־ידי זה מעל עצמנו חטא כבד וחרפה לאומית, ואחר־כך, אם ישאר לנו עודף של מרץ, נקדישהו לפעולות אחרות.

רבים הם אצלנו אלה החושבים, שצריכים אנחנו תחילה ל„יהר" את הגדולים, את האָבות, ואָז ממילא יראגו הם לתקנת בניהם. ואולם טעותם של אלה גלויה לכל עין רואָה. ראשית, הדור הצעיר אינו מחכה להשפעתנו, ומכיון שנשמט מתחת ידינו ותקופת הילדות עברה עליו ב„תוהו ובוהו", ללא חנוך עברי, הרי אָבד ממנו לגמרו, ושוב אין בידינו להשיגו. ושנית, הרי עובדה ידועה היא, כי הרוב הגדול של ילדי היהודים אינו עומד כלל תחת השפעת הוריו; אדרבה, כל זמן שהילד היהודי הולך פה וגדל, הרי הוא נעשה המשפיע והוריו מושפעים ממנו, כי על כן „אזרח" הוא והם „הירוקים". ואם כך הוא הדבר, הרי לעולם לא נגיע למטרתנו, אפילו אם תהיה ידנו משגת להשפיע על ההורים. אבל זו רעה חולה, שגם השפעתנו על הגדולים מוטלת בספק: עשויה היא כך, שלעולם לא תוכל להשיג את המון בית־ישראל. וכי סבורים אָנו, שהרצאות, נאומים וכוחים, ואפילו נשפים וחגיגות בתוך כתלי האגודות העבריות, עלולים להכנים „שנוי ערכין" לתוך רחוב היהודים? והרי יהודי ההולך לשמוע הרצאה בעברית אינו צריך להשפעה כלל, ואלה שצריכים לה — אינם נגררים ואינם יכולים להגרר אחרי מין „השפעה" כזה. סוף דבר הוא, שעבודתנו צריכה להעשות עכשיו בעיקר מלמטה למעלה. צריכים אנחנו להתחיל בקטנים ולגמור בגדולים. ולא מעטים הם אלה, שראו ונוכחו, כי בית־ספר עברי מתוקן מתקן גם את הגדולים. בית־ספר כזה מעלה ברשתו גם בנים של ראדיקאלים גמורים ושל „מתבוללים שלא מדעת". נמשכים הם אליו בכח טמיר, מבלי לדעת על מה ולמה. וכשהבנים שבים הביתה, מכניסים הם שמה, גם כן שלא מדעת, „נופך" עברי, ונופך זה מגרה את הנימה, החבויה בלב תחת ערמת דשן, והיא ניעורה לאט־לאט, וההורים מתחילים להתענין מעט בלמודים שבניהם לומדים, והם נזכרים בדבר־מה רחוק, שכמעט נשכח מלב, אלא שמפעפע הוא עוד שם בחשאי. ואָז תבואנה אספות הורים ומורים, ומדברים על ענינים המשתפים את שני הצדדים בחנוך הבנים, והרבה דברים, שהיו מקודם בבחינת „אינסטינקט בלתי־ברור", עולים עכשיו למדרגת הכרה. ככה גוברת השפעת הקטנים על הגדולים ומחזירה אותם למוטב.

ומי איפוא יעמיד את שאלת החנוך על הפרק בכל מלואה? — זוהי חובתה וזהו תפקידה של ה„הסתדרות העברית". הסתדרות זו צריכה לרשום על דגלה: תקון החנוך העברי. ולצורך עבודה נעלה זו צריכה היא ויכולה

---

[1] באמת זו הכירו אחינו ברוסיה, ובתכנית עבודתם הלאומית העמידו את שאלת החנוך בראש. גם בתכנית ההסתדרות „תרבות" תופסת עבודת החנוך מקום בראש.

לרכז סביבה את מבחר הכחות העברים שבארץ זו. הצעד הראשון בעבודתה המעשית צריכה להיות קריאת קונפרנציה מיוחדת, שתהיה מוקדשת כולה לשאלות החנוך העברי ופתרונן. בועידה זו צריכים להשתתף חכמים, סופרים ועסקנים עברים, בעלי השפעה בחיי צבורנו, שהחנוך העברי קרוב או יכול להעשות קרוב אל לבם, מבחר המורים העברים שבארץ וצירים ובאי־כחן של האגודות העבריות השונות. העבודה, הממשית והעיקרית, שצריכה תהיה להעשות על־ידי ועידה זו, היא יסוד אגודה לחנוך עברי, שמרכזה יהיה בניו־יורק וסניפיה בכל רחבי ארצות־הברית. אין ספק בדבר, שאגודה כזאת, שבראשה יעמדו אנשי־שם ובני־סמך, וצעירים עברים, בעלי רוח ומרץ, יעזרו על־ידם, — תרכוש לה על־נקלה עשרות ומאות חברים בכל עיר ועיר, שיהודים מצויים שם. החברים ישלמו מס שנתי לקופת החנוך, ומלבד זה יתחייב כל סניף וסניף של האגודה להכנים סכום מסוים לקופה מדי שנה בשנה, סכום שיאסף בכל מקום על־ידי עריכת נשפים וחגיגות, על־ידי נדבות ותרומות ודומיהן. בכספים אלה ישתמש ה„מרכז" לצרכי עבודת החנוך.

עבודת החנוך כיצד?

שתי עבודות גדולות וחשובות עומדות ומצפות ל„אגודת החנוך", שתבוא לטפל בהן. ואלו הן: א) יסוד בית־מדרש למורים ולגננות. ב) יסוד בתי־ספר עברים לדוגמה.

ג.

* בית־מדרש למורים ולגננות. — הכל מודים בנחיצותו ומרגישים בחסרונו של מוסד חנוכי בארץ זו, שיעמיד לנו מורים ומורות פרופיסיונאליים, בעלי תורה ובעלי השכלה, שידעו את רוח המקום ואת נפש ילדי המקום, שיהיה בהם הכח לעורר בלב תלמידיהם והורי תלמידיהם יחס של כבוד להם עצמם ולתורה שהם מלמדים אותם, ושידעו ביחוד את השבילים המיוחדים, המוליכים לתוך לבות ילדי הארץ, בבואם לטעת בתוכם רגשי חבה והערצה לקדשי ישראל וקניניו.

והדבר צריך להאמר, אף־על־פי שרבים יודעים אותו: החנוך העברי באמריקה אינו לקוי מחוסר מורים בלבד, אלא לקוי הוא במדה מרובה גם מ„יתר" של מורים. ל„יתר" זה שייכים כל אלה החנונים, הרוכלים ו„בעלי הפרופיסיות החפשיות" למיניהם, המתפרנסים מן ההוראה העברית רק ב„צוק העתים", בשעה שירדו מנכסיהם ואין להם לעת־עתה עבודה „יותר טובה", או ב„שעת המעבר", עת שהם מתכוננים להגיע לאיזה „מעמד הגון" בחיים. לסוג האחרון שייכים ביחוד כל אלה הסטודנטים, האוחזים ב„מלאכה הבזויה" של ההוראה העברית רק מאונס, רק עד שיזכו לכתר של רופאים, עורכי דין ורופאי־שנים. הצד השוה שבכל אלה הוא זה: מלבד שברובם הם „בעלי־מלאכה" גרועים בתור מורים, הרי הם מכניסים לתוך בית־הספר העברי רוח של קלות־ראש, אותה הרוח של „אמריקניות" במרכאות כפולות ושל בוז לאידיאליות ומסירות־הנפש. אלה האנשים הם, על־פי רוב, השונאים היותר גדולים של המורה העברי, המשכיל ואיש־הרוח, שנכון הוא להקריב את עצמו על קדושת הרעיון של חנוך עברי שלם, ושעבודת החנוך העברי עבודת־קודש היא לו, ולא „ביזנס" של רוכל.

והנה אין ספק בדבר, שבית־מדרש למורים עברים, שלא יסתפק בשמו בלבד, אלא יהיה מוסד עליון לתורה ולמדעי־החנוך, שמוריו ומנהליו יהיו חכמים ומלומדים למקצועותיהם, — אין כל ספק, כי מוסד כזה, עם „מחזורי המורים", שהיו יוצאים ממנו מדי שנה בשנה, היה עלול לרפאות את חנוכנו העברי מכל מחלותיו והיה נעשה לאט־לאט לגורם חשוב וראדיקאלי בשפור היהדות האמריקאית ותקונה. הרעיון על־דבר יסוד בית־מדרש למורים כבר נשא ותלוי באויר זה שנים אחדות. רבים מדברים בו והכל חפצים בו, וההסתדרות של ה„מזרחים" גם התחילה להוציאו לפועל. ואולם כל אלה העברים, שאינם „מזרחים", אינם יכולים בשום אופן, מפני כמה טעמים, להסתפק באותה ההתחלה, שעשה ה„מזרחי". אנחנו העברים, בלא כנויים ובלא גוונים מיוחדים, צריכים לגשת תיכף להוציא את הרעיון הזה לפועל על־פי הכרתנו והבנתנו אָנו, ובודאי שאלפי תומכים ימצאו לנו. מוסד עברי מודרני כזה, מלבד תפקידו החנוכי הישר, היה משמש באופן בלתי־ישר גם בתור מרכז רוחני זעיר־אנפין לכל עבודה ופעולה עברית, שיש בהן כדי להרחיב ולחזק את הרוח העברי בתוך תפוצות ישראל שבמדינה זו. — כל זה הוא בנוגע לבית־מדרש של מורים. אולם לא פחות חשוב ממנו הוא גם בית־הספר לגננות, שצריך יהיה להפתח על־יד בית־המדרש למורים.

רבים הם המכשולים והתקלות החיצוניים, שבית־הספר העברי מוצא וימצא פה בדרך התפתחותו. תלויים אָנו בדעת אחרים, וזמן הלמוד העברי מצומצם על־ידי זה והוא חל בערב, בשעה שהילד עיף ויגע מעבודת היום. כשהילד העברי בא אלינו ללמוד מפינו את התורה העברית, הרי צריכים אָנו לכתוב בין השיטין, כי על השיטין כבר כתבו אחרים. העולם הזה, מושגיו וקניניו באים ראשונה ללב הילד והם מוצאים אשור, הסכמה וחזוק בחיי הסביבה הממשיים. ואנחנו צריכים להכניס ללב הילד, בשפה זרה וקשה לו, ביחוד בזמן הראשון, עולם של ציורים, מושגים ואידיאות, שברובו מפשט הוא, ביחוד פה באמריקה, במקום ש„קלסתר־פנים" של חיים יהודים עם מנהגים ומסורות יהודים אינו נראה לעין. אנחנו בונים פה עולם על־גבי עולם, ועולם ממשי מתחרה עם עולם „דלית ביה ממשא". אין פלא איפוא, שעבודתנו כבדה וקשה כל־כך. וגן־הילדים העברי יכול לתקן במובן זה הרבה מאד. לאָשרנו, אין גן־הילדים שכיח ואינו פופולארי כל־כך בארץ הזאת, כמו ברוב ארצות אירופה. רוב ילדי אמריקה אינם מבקרים כלל בגן־ילדים, ואלה מהם המבקרים בו, הרי זה רק לזמן קצר, טרם הכנסם לבית־הספר העממי. הם מתחילים איפוא לבקר בו בהיותם כבר בני חמש ושש שנים, ובאופן כזה יש לפנינו שתים או שלש שנים להתגדר בהן. שתים־שלש שנים אלו ש„לפני מתן תורה", תקופה זו של ילדות רכה בחיי ילדינו, שטרם חלה בה השפעה זרה וטרם הספיקה עוד להתאזרח בעולם הזר, תוכל להֵהפך לברכה רבה לנו, אם נשתמש בה כראוי.

אם נפתח גני־ילדים עברים בשביל תינוקות בני שלש וארבע, והם ישחקו, ישירו, ירקמו ויציירו, יספרו ו„ילמדו" בעברית שלש וארבע שעות בכל בוקר במשך שנים אחדות, בהשגחת גננות עבריות משכילות, — הרי נקנה ל נ ו את נפש ילדינו, ואָנו נשאר בעליהם הראשונים לעולם. כי החותם הראשון, שיטבע בנפשות רכות אלה, יהיה חותם עברי. וכשיגיע תורם של תינוקות אלה לבקר בבית־הספר הכללי, הרי יביאו אתם אוצר של רשמים ומושגים, הכתובים על לוח לבם הרך ב„כתב" עברי. וה„כתב" הזה לא יטושטש על־נקלה; אדרבה, הילדים יקלטו לתוכם את העולם הזר דרך „בית־קבול" עברי. וכשיבואו „מסיימי־הגן" להמשיך את חנוכם העברי בבית־הספר העברי, לא יבואו שמה כזרים, אלא כאזרחים ירגישו את עצמם בו. המורה לא יהיה צריך לשעמם אותם אָז בשפה זרה ובלתי־מובנה ובנושאים בלתי־מעניינים, כעין „זה כלב" ו„זה חתול", אלא השפה תהיה אותה השפה היפה, שלמדו אותה בלא יגיעה, מתוך משחק ושעשועים, בגן־הילדים, והעניינים — המשך הספורים והאגדות והידיעות, שהגננת החלה לרקום לפניהם את רקמתם הנפלאה בשחר ילדותם.

אָכן תפקיד חשוב ונעלה מחכה לגן־הילדים העברי באמריקה, והוא שעתיד להשיב לנו את נשמות ילדינו השבויות. במקומות שונים כבר נתעורר החפץ לפתוח גני־ילדים עברים, אלא שגננות אָין, ובית־הספר לגננות עבריות צריך למלא את החסרון הזה בהקדם האפשרי.

ד.

ב ת י ־ ס פ ר ל ד ו ג מ ה. — אופן התעמולה היותר טוב לטובת איזה רעיון הוא — להלביש אותו הרעיון „בשר וגידים" ולאמר לקהל: כזה ראה וקדש. ואם יש אמת באותו הרעיון, עתיד הוא להתפשט על־נקלה בין הקהל ולרכוש לו נפשות לאלפים, אחרי שלבש צורה מוחשית.

אין אָנו מפקפקים אף רגע באותה ה„אמת", שישנה ברעיון של חנוך עברי מודרני, ואין ספק בעינינו, כי לכשיתגשם, תהיינה תוצאותיו מזהירות. אלא כדי להעמיד גם את הקהל הגדול על „אמת" זו, צריכים אָנו להראות לו חנוך מתוקן זה בפועל ממש, כפי שהוא נראה לעין.

ואת הטורח להפיץ „תעמולה מוחשית" כזאת בין הקהל על־דבר חנוך עברי מתוקן צריכה לקחת על עצמה „אגודת החנוך". זו צריכה תהיה לגשת תיכף ליסד בתי־ספר עברים לדוגמה, תחילה בערים הגדולות, ואחר־כך, במדה שהשפעתה תגדל ואמצעיה יתרבו, — גם בערי השדה. בית־הספר לדוגמה צריך להיות שלם ומתוקן בין בחיצוניותו ובין בפנימיותו, כי תפקידו הוא להיות למופת בין למוסדות החנוך הקיימים אצלנו ובין לאלה העתידים להוסד.

בית יפה, נקי ומרווח, מורים משכילים ומסורים לעבודתם באמונה, תכנית עברית רחבה, שתתחיל בגן־ילדים ותגמור בבית־ספר גבוה, תכנית עשויה לפי רוח הזמן ובהתאם עם שאיפותינו הלאומיות, והעיקר — חופש גמור למנהל ולחבר־המורים לנהל את בית־הספר לפי רוחם, — כל אלה יחד יהיו הערובה הבטוחה, שבית־הספר לדוגמה ימלא את תפקידו באופן היותר מוצלח, ולאט־לאט, כשיצאו לו מוניטין וכבודו יתגלה ברבים, ישפיע על „היקפו" השפעה מרובה ויאציל מהודו גם על יתר בתי־החנוך העברים לשכללם, לשפרם ולעשותם לברכה לנו.

וכשתבוא „אגודת החנוך" ליסד בית־ספר לדוגמה באיזו עיר, תשלח שמה את בא־כחה, והוא יחד עם חברי הסניף המקומי של האגודה, יכשיר את התנאים, ימצא בתוך אנשי המקום עברים נאמנים ועסקנים ישרים, שימנו בועד המקומי של בית־הספר. ועד זה יהיה בא־כח של העדה או של ההורים, והמנהל, שימנה על־ידי „מרכז" האגודה, יהיה בא־כחה של האגודה. ומי יודע? אפשר, שנזכה בזמן מן הזמנים לראות באמריקה לא „עזרה" ברלינית, אף לא „אליאנס" פאריזית, ואפילו לא „חברת מפיצי השכלה" רוסית, אלא „אגודת־חנוך" עברית, שנוסדה על־ידי עברים ועובדת ברוח העברים. הרי גלגל הוא החוזר בעולם, ורוחות אחרות התחילו מנשבות ברחובנו. אפשר שהגיע הזמן, שיעשה גם פה, באמריקה החפשית, איזה דבר גדול וחשוב בשביל גאולת עצמנו ובשביל גאולת בנינו? והרי התנאים פה יותר נוחים בשביל יסוד „אגודת־חנוך" עברית, ביחוד עכשיו, מאשר היו בגרמניה בשביל ה„עזרה" וברוסיה בשביל „חברת מפיצי השכלה". ואולי טוב טוב לנו, העברים, להיות פעם אחת העומדים והעושים במלאכת הבנין מאשר להיות תמיד מן הצועקים ואינם נענים. נחדל־נא איפוא לבקר את האחרים, נחדל־נא ללמד ל„תועים בינה", נחדל לדרוש ולנאום, ונחל במעשים, במעשים לפי חפצנו ורוחנו, ונצחוננו יהיה גדול.

„אם תרצו — אין זאת אגדה".

הַחֲלוֹם וְשִׁבְרוֹ

מאת

א ל י ע ז ר ב ן ־ י ה ו ד ה.

ו.

במבואות־ים הראשונים של סוריה התחילו עולים על ספינתנו נוסעים ערבים, וככל אשר התקרבנו למפרץ יפו, כן הלך וגדל מספרם. רובם היו בחורים גבוהי־קומה, חזקים, לבושים כמנהג האָרץ, אך בבגדים יקרים, מהודרים, וכולם היו עליזים, ששים ושמחים, מצחקים, מתהוללים. ועלי להודות, כי זו הפגישה הראשונה עם בני דודנו ישמעאל לא היתה לי פגישה של שמחה. רגש מדכא של מגור, כמו מפני חומה בצורה, מלא פתאום את נפשי. הרגשתי, כי הם חשים את עצמם אזרחי אותה הארץ, שהיתה ארץ אבותי, ואני, אני בנם של אלה האָבות, אני בא אל זו הארץ כגר, כנכרי, כבן ארץ נכריה, בן עם נכרי, ואין לי פה, בזו ארץ א ב ו ת י, לא זכות מדינית ולא זכות אזרחית, אני ב ה נכרי, גר!

לא הייתי מוכן לרגש זה, לא פללתי, כי כזאת אָחוש בהפגשי עם עשו אָחי. נשברתי פתאום, וכעין הרהורים של חרטה התחילו עולים ממעמקי נפשי: אולי באמת כל מה שיזמתי לעשות הוא דבר שוא ובטל, אולי החלום שחלמתי בדבר תחית ישראל על אדמת א ב ו ת י ו אינו באמת אלא חלום שאין לו שום מקום במציאות, כמו שאָמר לי האָרון נטר באותו היום?... הנה המציאות, הממשות! אלה הם א ז ר ח י הארץ, ה ם יושבים בה, הם ח י י ם בה, ואָנו, אָנו מפוזרים בגולה בכל ארצות תבל, ובארץ זו אין ממנו אלא צבור מעט הכמות וקטן האיכות, דל ומסכן בחומר וברוח...

ולא יכולתי להשתחרר מזה הרגש, מאלה ההרהורים. אשתי וידידי הרוסי עמדו משתאים ומשתוממים, כי נהפכתי כמעט לאיש אחר ממה שהייתי תמול שלשום, כל ימי נסיעתנו בספינה עד כה, שהשמחה על לכתי לארץ־ישראל היתה מאירה את פני, ועתה, כשעוד מעט ורגלי תעמודנה על אדמת הקודש, שבת משושי ועל פני שכנה פתאום כמו ענָנה. לא רציתי לגלות לאשתי את רגשי המגור שמלא את נפשי, פן יפול לבה בקרבה, ואנס להתנצל באמתלאות מתחלפות, התאמצתי להתגבר על מגורי ולבדח קצת את דעתי בהמראה המוזר של כל ערב רב הזה של נוסעים שונים זה מזה בלשונותיהם ובלבושיהם ובתנועותיהם ובמנהגיהם בכל דבר ודבר, — אך הכל היה לשוא. הרגש המדכא לא עזבני...

הלילה האחרון שלפני הגיענו ליפו היה לי ליל־נדודים. לא יכולתי לישון. לא יכולתי לשכב תחתי. כמה פעמים קמתי ממשכבי ועליתי על גג הספינה. כפת־השמים היתה עמוקה, טהורה, זרועה רבוא רבבות כוכבים נוצצים ולוחשים, כל הטבע מסביב היתה כמו נרדמה, רק קול גלגל המשוט של הספינה, שהיתה חוצה בנחת את הים השקט, ולחש שקשוק המים בדפנותיה מזה ומזה היו כמו שעטנז בתוך הדומיה המסתרית הזאת. אך בקרבי היה ים זועף. רגשותי המו. מחשבותי התגעשו. התהלכתי על גג הספינה, ירדתי ועליתי, ירדתי ועליתי, ושוב התהלכתי, רצתי, עמדתי, הבטתי מזרחה. הנה מכסיפים פני רקיע. הנה השחר מתחיל בוקע. הכל מקיץ. אשתי וידידי הרוסי עלו גם הם למעלה. הכל מביט עתה שמה, קדמה. הנה הנה כעין קו בקצה האופק. והקו הולך ומתרחב. כן! חוף יבשת אדמת האָבות!... ורגש המגור מתגבר עוד יותר בקרבי. שום רגש אחר, שום מחשבה אחרת! אני יגור!... והנה בתים לבנים כמו זרועים על פני צלע שפוע החוף. יפו! יפו! תנועה רבה על הספינה. כל הנוסעים מתחילים לקבץ את חפציהם, לצרור צרורותיהם. הנה קול צפירת הספינה, קול המית השפופרת. הננו עומדים. העוגן מתחיל להשתלשל, ועשרות אניות קטנות שבאו מהחוף הקיפו את הספינה מסביב, ומלחיהן מתוכן כמו שדים ממש התחילו מטפסים ועולים וקופצים על הספינה, וקול שאון ומהומה וקריאות וזעקות מלא את חלל האויר. אלה המלחים כמו התנפלו על הנוסעים, כל אחד מהם חוטף חפצים, מושך תיבות, אוחז באנשים ונשים וטף, מתקוטטים, הורפים, סוחבים.

גם אלינו קפצו אחדים מהם וכבר נשלחו ידים אל חפצינו, אך מפני גערתו של ידידי הרוסי, ובפרט מפני שם המפורש הרוסי, שיצא מפיו בכל תוקף עוזו, נחתו אלה המלחים באמת, כמו שדי שחת מפני שם קודש, ובהכנעה, בשפה רפה, בלשון רוסית שבורה, התחילו לפסק עם ידידי בדבר השכר שעלינו לתת להם בעד הובלת שלשתנו עם חפצינו בסירה מן הספינה ועד שפת הים. ובמהרה נגמר המשא־והמתן, ובזהירות הורידונו מהספינה והושיבונו בסירה, וישבו גם הם איש איש על מקומו ויאחזו במשוטים ויתחילו עושים מלאכתם בקול שירה בפיהם, והסירה נוטלה באמת כמו על כנפים, ואחרי כרבע שעה — ורגלי עמדו על אדמת־הקודש.

כן! רגלי דרכו על אדמת־הקודש, אדמת האָבות, — ובלבי שום רגש של שמחה, בראשי שום מחשבה, שום רעיון! מחי כמו נתרוקן, או נקפא, אינו זז. רק דבר אחד מלא את לבי, — רגש של מגור. לא קרעתי קריעה, לא נפלתי על פני, לא חבקתי את הסלעים, לא נשקתי את העפר. עמדתי נדהם. מגור! מגור!

ויגש אלינו איש יהודי וישאלנו — אינני זוכר עתה באיזו לשון — אם רצוננו ב א כ ס נ י ה יהודית. ונלך אחריו.

ועוד פעם מה שלא פללתי קרה. לא עברו עלי דקים מועטים תחת כפת זו „האכסניה" היהודית, ואָחוש פתאום, כי רגש המגור, שדכא אותי כל־כך כל הימים האחרונים, התחיל כמו הולך ונמס. מה היה באכסניה זו, שפעל פעולה זו על רגש מגורי? שום דבר מיוחד. בעל המלון היה איש יהודי פשוט מבני הגולה מרוסיה, כמדומני, מעיר ווילקוביסקי או סובאלקי, ולא חיצוניותו אף לא פנימיותו לא דברו אל נפשי בארשת שפתים של גבורה ועוז ביותר, והאכסניה בעצמה היתה — אכסניה י ה ו ד י ת, כנהוג לפנים בישראל ואף בארץ־ישראל, רק שהיתה נקיה במדה מן המדות. ואף־על־פי־כן, בבית זה יעקב אָחי חשתי את עצמי קצת כמו תחת מחסה מפני חמת עשו אָחי, ורוח לי. בעל־הבית קדם אותנו בברכת „ברוכים הבאים" של אחים, וכשהתחלתי לדבר אתו בעברית תמה רגע אחד, אך ענה לי גם הוא ב ל ש ו ן ־ ה ק ו ד ש, וכששמע מפי השם בן־יהודה, שבו כניתי את עצמי, הגו פניו גם קצת רגש של כבוד וגם של ידידות, ויאמר לי, כי קרא את ה„מכתבים מפאריז" שלי, שנתפרסמו השנה ב„החבצלת". ואשאל אותו, אם בעל „החבצלת" עתה בביתו, ואבקש ממנו להודיעהו במברק, כי באתי יפו ומחר אָבוא ירושלימה.

זה היה בין כסא לעשור.

אחרי סעדנו את לבנו בפת שחרית, יצאנו שלשתנו, אשתי וידידי הרוסי ואני, לראות את העיר, ונשוטט בחוצותיה כשעות אחדות. ושוב התחיל רגש המגור והספק לענות את נפשי. יפו היתה אָז עיר כולה ע ר ב י ת. יהודים כמעט שלא פגשנו בחוצותיה, זולתי בחנויות קטנות אחדות של מחטים וצינורות וכיוצא בזה, וכמו כן על דוכנים אחדים ושלחן קטן לפניהם עם צבורי מטבעות עליו לחליפים. ונגש לאחד החלפנים האלה ונפרוט אצלו זהובים צרפתיים במטבעות הארץ, וכל המשא והמתן אתו

נהגתי בעברית. זה היה ה ע ס ק הראשון, שעשיתי בחיי בעברית. ו ל ש ו ן ה ק ו ד ש של החלפן, שהוא היה יהודי מ ז ר ח י, היתה מזרחית, רכה, בשגירות לשון, ויהי לי הדבר הזה באמת כצרי לנפשי העגומה. תחית הלשון הבריקה שוב לפני עיני.

אחרי סעודת הצהרים בהאכסניה אָמר לנו בעל־הבית, כי אם רצוננו ללכת היום לירושלים, עלינו למהר לשכור מקומות לנו בעגלה. בימים ההם עוד לא היתה מסילת־ברזל בין יפו וירושלם, והנוסעים היו הולכים בעגלות של סוסים, שהיו יוצאות מיפו בכל יום בשיירה לפנות ערב והיו מגיעות לירושלם למחרתו בבוקר. וישכור לנו בעל־הבית שלשה מקומות באחת העגלות, ועם שקיעת החמה יצאנו מהעיר בדרך־המלך בין שתי שורות גני תפוחי־זהב מעבר מזה ומעבר מזה. העגלון היה איש יהודי קצר־קומה ודל־הגוף, כבן חמש ועשרים, ח י י ם י ע ק ב שמו. ויהי אחרי עברנו כברת ארץ קצרה ויפן העגלון אלינו ויתחיל לדבר לנו צ ר פ ת י ת. ויאמר, כי עוד מעט ונגיע לבית־הספר לעבודת האדמה של חברת כל ישראל חברים „מקוה ישראל“. ואזכור את דברי נטר, אשר אָמר לי, כי מ„מקוה ישראל“ יצאו עגלונים במקום עובדי אדמה, ואשאל את העגלון שלנו, מאין הוא יודע לדבר צרפתית. ויען לי: אני ת ל מ י ד „ מ ק ו ה י ש ר א ל “. — הידוע ידעת לדבר בעברית? — מעט. — ואתחיל לדבר לו עברית, ויען לי גם הוא עברית בקצת גמגום, אך מכל מקום בדבור קל, ותגדל שמחתי מאד „ע ל ע ג ל ו ן מ ד ב ר ע ב ר י ת“. ובשביל הדבר הזה חשתי אחר־כך כל הימים נטיה מיוחדה לו והייתי מהדר להשתמש בו יותר מבכל עגלון אחר בכל הזדמנות, ואף הוא היה מזכיר אחר־כך בגאוה, שהוא הביא אותי מיפו לירושלים ושח אתי עברית. ובשנים האחרונות, כשנוסדה בירושלים „חברת עגלונים היהודים“, והיא חגגה את ח ג ה י ו ב ל ש ל ז ק ן ה ע ג ל ו נ י ם חיים יעקב, הייתי אני האחד מלא־העגלונים, שזכה להכבוד להיות מוזמן לסעודת־מצוה של הגיגה זו.

לַחוֹזִים

מאת

[illegible]

כֹּה רַבִּים הַחוֹזִים בַּמַּחֲנֶה, מַחֲנֵנוּ,
אֵין מִסְפָּר לִנְבִיאִים בֵּינֵינוּ מִתְנַבְּאִים:
אַךְ אֵי הוּא הָאִישׁ חֲזוֹן־יוֹם כִּי יִגַּלֶּה,
מִי יַטִּיף נְבוּאָה בְּשַׁעַר בַּת־רַבִּים?
נִלְאֵינוּ כְּבָר שְׁמוֹעַ שִׁיר־רוֹךְ וְשִׁיר־פְּרָחִים
בְּדוֹר מוּצַק־בַּרְזֶל, שִׁקּוּי רוֹשׁ וַחֲמַת־פְּתָנִים;
אֵין הֵד־קוֹל לְשִׁירַת־אֶפְרוֹחַ הָרַכָּה
בְּלֵב יַעַר עָבוֹת, שְׁטוּף סַעֲרוֹת־אֵיתָנִים.
כִּי הִנֵּה הִגִּיעַ יוֹם־גְּדוֹלוֹת לָעוֹלָם,
הֵרַת צְפוּנוֹת עַמִּים וְחֶזְיוֹן־הַדּוֹרוֹת —
קָץ רוּחַ הָאָדָם, אַבִּיר כָּל הַיְצוּרִים,
בְּחַיֵּי הַתְּפֵלִים לְלֹא גִיל וּלְלֹא אוֹרָה,
וַיִּקְרָא לַחֶרֶב, לָאֵשׁ וְלַשָּׂטָן
לֵאמֹר: צְאוּ־נָא וַעֲרַכְתֶּם שְׁחִיק־חֲרָבוֹת:
אֲרוּרִים הַחַיִּים בְּלִי אֵל וּבְלִי חָזוֹן,
בְּלִי הֶמְיַת־הַנֶּפֶשׁ וְסַעֲרַת־הַלְּבָבוֹת!

וַיִּזּוֹנֵק הַחֶרֶב מִתַּעַר הַמָּוֶת
וַיֵּצֵא בִמְהִירוּת, בִּגְבוּרַת טִיטָנִים,
עַל רָאשֵׁי בְנֵי־אָדָם, עַל אָב וְעַל בָּנִים,
עַל אֵם הָרָה לָלֶדֶת וְעַל רֹאשׁ יוֹנְקִים קְטַנִּים:
וּמַבּוּל־אֵשׁ נִתַּךְ מִגְּבוּלוֹת־אֲבַדּוֹן
וַיִּבְעַר בַּחֲמַת־אַף יְקַר אֶרֶץ כֻּלָּהּ —
בְּצִיר־גַּן וּקְצִיר־שָׂדֶה, עִיר־עֹז, נָוֶה שַׁאֲנָן,
אַף טִירוֹת־תִּפְאָרָה וּמִקְדְּשֵׁי־סְגֻלָּה.
וּלְיַד נְהַר־דִּי־נוּר זֶה צָף נַחַל שֶׁל דָּמִים,
אַדְמוֹנִים גַּם שְׁנֵיהֶם וְזֶה לָזֶה דוֹמִים.
כִּי נָגַע הָאֶחָד בִּגְבוּלוֹת רֵעֵהוּ,
וּשְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד נִגְרָשִׁים וְהוֹמִים.
יִסָּמוּךְ לָהֶם, עֲלֵי שְׂפָתָם אֲדָמָה,
לְיַד חָרְבוֹת־עָרִים וְגִיאוֹת חֲלָלִים,
בּוֹדְדִים וַעֲגוּמִים עוֹד יִתְעוּ בְנֵי־אָדָם,
הוֹעֲדִים מִפַּחַד וְהוֹרִים בַּצְּלָלִים

אַךְ עֵינָם נִבָּטָה לְתוֹךְ הָעֲרָפֶל,
כְּאִלּוּ תְחַכֶּה לְגִלּוּי אֵלִיָּהּ,
וְאָזְנָם נְטוּיָה, כְּאִלּוּ קוֹל עֶלְיוֹן
מִבַּעַד הַסְּעָרָה תְּחַל לִשְׁמוֹעַ . . .
וּבְעַד עַיִן תּוֹהָה יְמַבֵּקֵשׁ פִּתְרוֹנִים
לְבַלָּהוֹת הֶעָבָר וּלְחֶזְיוֹן עֲתִידוֹת,
וְתָבוֹאוּ, הַחוֹזִים, וַתֶּחֱזוּ לְעַמְּכֶם
חֲזוֹן הָרִים וַעֲמָקִים יְשָׁרִים יְשָׁרוֹת,
וַתִּנַּבְּאוּ עַל תְּכֵלֶת שָׁמַיִם בְּהִירִים,
עַל שְׂדוֹת־בָּר צוֹהֲלִים וְעֶדְנַת הָאָבִיב,
עַל שִׂפְתֵי פִּי עַלְמָה וְגוּמִית חֵן לְחָיָהּ
בְּנַשֵּׁק לָהּ רֵעָהּ יְדִידָהּ הֶחָבִיב.
יְשׁוּעַת דְּיַר יָתוֹם, צְמֵא־אֵל וּצְמֵא־דָּרוֹן,
לֹא נָגְעָה עֲרִיכֶם, לֹא רִחֲפָה נִשְׁמַתְכֶם;
לֹא גָּנַב קוֹל עֶלְיוֹן לָכֶם מִן הַסְּעָרָה,
וְנִגְהוֹת הַשְּׁכִינָה לֹא יְחַמּוּ לִבַּתְכֶם.
הֶאָלְמוּ, הַחוֹזִים! יָהּ בָּכֶם לֹא דִבֵּר,
לֹא נִגְלָה סוֹד עֶלְיוֹן לָכֶם וַאֲמִתּוֹ!
מַה בֶּצַע בַּחוֹזֶה — אִם נִסְתַּם הֶחָזוֹן?
מִי יִדְרוֹשׁ לַנָּבִיא — וּנְבוּאָה אֵין אִתּוֹ? . . .

נוסח
שלום־עליכם

סִפּוּרֵי מוֹטִיל בֶּן הַחַזָּן בְּאַמֶרִיקָה

תרגום
י. ד. ברקוביץ

מַזָּל טוֹב, כְּבָר בָּאנוּ לְאַמֶרִיקָה!

א.

איש בשורה אנכי היום — כבר באנו בשעה טובה לאמריקה. כלומר: אומרים לנו, כי באמריקה אנחנו. את אמריקה עוד לא ראינו, מפני שיושבים אנו לעת־עתה במקום המכונה „קסטיל־גרטיל". לפנים נקרא שמו „קסטיל־גרטיל", והיום יאמר לו: „עלי־איילאנד".* א י י ל א נ ד פירושו א י ־ ה י ם, ו ע ל י מה פירושו ולמה הוא בא? „לכתוש בו את האויל במכתש, בתוך הריפות"... כך אומר חברנו פיני במשל ובמליצה, כדרכו. כועס פיני על עלי־איילאנד זה וחמתו בוערת בו עד להשחית. על מה הוא כועס? על אשר גדרו דרך בפני הנודדים העניים, ואת העשירים שלחו לנפשם תיכף לבוא לספינה. כנגד זה, הוא אומר, נאה רק למלכות־יון הרשעה, ה„פוני־גנב", ולא לארץ־החופש כאמריקה. כאן, באמריקה, כל האצבעות שוות. אין פה קטן וגדול. לא ניכר שוע לפני דל. והוא עומד לדבר גבוהה־גבוהה ומחזק את דבריו בשמות משונים: קולומבוס, שכספיר, בוקל, ציביליזציה... רוצה הוא לכתוב על אמריקה שיר מלא מרורות ולחלק לה מנה אחת אפים, אלא שאין לו תחת ידו לא עט ולא דיו, ואף לא פסת נייר. אמר לו אחי אליהו: אם אמריקה לא מצאה חן וחסד בעיניו, הרשות בידו לשוב על עקבותיו. וזאת לכם לדעת מספורי הקודמים, כי דעותיהם של שני אלה, של אחי אליהו ושל חברו פיני, אינן מתאימות לעולם. כל מה שאומר האחד — בא השני וסותרו והופכו על פניו. „חורף וקיץ" — קראה עליהם ברכה, אשתו של אחי אליהו, ומיד קבלה את ענשה מידי בעלה. מכנה הוא אותה בשם „עגלת־מרבק", „פרה אדומה" וכיוצא באלו כינויי שמות של גנאי, שאינם כדאים להאמר בכתב. נתערבה אמי בדבר ואמרה לכלתה: לעולם לא יכנס אדם בין שני התולים המנצחים זה את זה, מפני שדרכם להזיק...

ב.

מה אנחנו עושים בעלי־איילאנד? מחכים אנחנו פה עד אשר יבואו קרובינו ומיודעינו מן העיר, אז יכתבו שמותינו בספר־הפקודים ויוציאונו לחפשי. אף כי את שמותינו כבר כתבו כמה פעמים. כתבו ומחקו וחזרו יכתבו. בעלותנו לספינה, בהפליגנו בספינה, ועתה, ברדתנו מעל הספינה. ומדי פעם בפעם שאלוני שאלת חכם: מי אנחנו? לאן אנחנו נוסעים? ומי לנו באמריקה?

עמדנו וספרנו להם את כל המעשה. מעשה ביהודי ופייסי החזן שמו — ומת. הניח אחריו אשה אלמנה — זו אמי. ובן יש לה — אליהו שמו. ואשה יש לו — ברכה שמה. וחבר יש לו — פיני שמו. ואשה יש לו — טייביל שמה. ואני הקטן — מוטיל שמי. וזה חברי — מנדיל שמו. ומפני שקומתו מגודלת, עמדה ברכה וקראה לו בשם כ י י ח.

מי לנו באמריקה? כל אמריקה כולה ידועה לנו וכל היהודים קרובינו ומיודעינו הם. ראשית חכמה, משה

* עלים איילאנד.

הכורך ואשתו הכרסתנית פסי, זו שכנתנו, הם וכל בני־חבורתם. ואלה שמותם לכנוייהם: פיני חבית, וולוויל חולדה, מנדיל חרומף, פייטיל פטללי, בריל הב־הב והירשל עם החבורה שבמצחו, המכונה ושתי...

הפסיקו אותנו באמצע ואמרו לנו: לא על הקטנים אנו שואלים, אלא על הגדולים. גדולים הבו לנו! עמדנו ומנינו להם את הגדולים, איש איש וסימניו המובהקים: יונה הנחתום, יהודי רפתן יתהדי. הרי אדה. אשתי היבדי לאה הנחתומה, אשה יהודית שעטיפה לה על שכמה. הרי שנים. כלומר: לפנים היתה לה עטיפה, ובאו גנבים וגנבוה ליד הגבול. שמעה אמי מלת „גבול", מיד נזכרה בחבילות כרינו וכסתותינו, שגם אותן גנבו ממנו ליד הגבול. עמדה לבקש רחמים, אולי יש עוד תקוה למצוא לה את כריה וכסתותיה, והתחילה בוכה. כעס עליה אחי אליהו על כי בוכה היא. אמרה לו: עכשיו הרי באמריקה היא ואינה יראה עוד לעיניה, ומותר לה איפוא לבכות ולהוריד דמעות ככל אות־נפשה.

ג.

אין זאת כי־אם נס נעשה לה לאמי, שלא השגיחו בעיניה הרכות והניחו לה להכנס לאמריקה! וגדולים שבעתים הנסים והנפלאות, שנעשו לנו על הים, כי עוד נותרה נשמה באפינו אחרי הנסיעה הגדולה והמסובכת הזאת! כמה פעמים ראינו את מלאך־המות פנים אל פנים, כמה פעמים כבר אמרנו נואש לחיינו, וזה נסיונות נתנסינו — ועמדנו בכולם!

מתחילה, כשעלינו על הספינה המכונה „פרינץ־אלברט", היה טוב ויפה ונוה לכולנו. אני וחברי מנדיל עברנו על־פני הספינה לארכה ולרחבה. בכל הספינה כולה לא נמצא אף איש אחד, שהתקו יפה כהרהני. מעולם לא היתה לנו דירה נפלאה כזו. דירת־מים. בית בפול־שלשה מהלך על־פני המים. הנע בעצמך: יושב אתה, לכאורה, בבית, או מטייל אתה להנאתך וידיך בכיסי בגדך — ואף־על־פי־כן אתה נוסע! אוכל אתה — ונוסע! שותה אתה — ונוסע! והאנשים אשר אתה רואה פה לפניך! עולם מלא. עיר מלאה אנשים נוסעת אתך. ומפני שהכל מפליגים בספינה אחת והכל נוסעים למקום אחד, לאמריקה — הרי אתה מתודע אל כולם וכולם מתודעים אליך, ואתה רואה ושומע ביום אחד דברים הרבה כל־כך, שבמקום אחר לא היית רואם ולא היית שומעם במשך שנה תמימה.

ד.

הוי־הוי, מי ימנה מספר להנשים, אשר התודעו פה לאמי ולגיסתי ברכה ולטייביל אשת פיני! ואולם כל אלה כאין וכאפס הן לעומת המכרים, אשר מצאו להם פה אחי אליהו וחברו פיני בין הגברים. לא היה קץ להדברים, אשר נדברו ונשמעו מזה ומזה. הנשים הרבו שיחה בעסקי משק־הבית, במיני מיינות, בכלי־לבן, כרים וכסתות, פיגומאות, מעטפות ומטפחות ומדינים. והגברים — הרבו עסקו באמריקה, פרנסה, קולומבוס, גזירות רעות, פרעות.

בלא גזירות רעות ובלא פרעות אינם יוצאים ידי־חובתם. ואני כבר ספרתי לכם במקום אחר, כי תועבת־נפשי כל אלה. כיון שמתחילים לדבר בפרעות ובגזירות רעות, אני פונה מהם והולך. נוטל אני את חברי מנדיל בידו, ואנו יוצאים לטייל ארוכות וקצרות על־פני רחובות „פרינץ־אלברט".

ה.

„פרינץ־אלברט" גדול ורחב־ידים. כולו בנוי לתפארה. המדרגות עשויות אבן. המעקות — נחושת. בכל פנה שאתה פונה — ברזל ממורט. ומה נהדר מעמד משרתיו, אלו המלצרים הלבושים בגדי־שרד. ומה נפלאו הליכות מלחיו, הרצים אנה ואנה, כשדים וכרוחות. אני ומנדיל מקנאים בהם. נודרים אנו נדר, כי כאשר נגדל, נהיה גם אנחנו מלחים.

ורק חסרון אחד אתה מוצא ב„פרינץ־אלברט". לא בכל מקום נותנים אותנו ללכת. כיון שאנו אומרים להציץ לאחורי הפרגוד, החוצץ בינינו ובין הנוסעים העשירים, מיד מגרשים אותנו. המלחים—הם הצופים כל הליכותינו. כולם רשעים גמורים. והנוסעים עצמם, אלה שבמחלקות העליונות, אף הם רשעים. שאלמלא כן, היו מצוים על המלחים, לבל יגרשונו. כי מה רעה נעשה להם, בלכתנו לטייל במחיצתם? כלום נגרע דבר מחלקם? דעתו של חברי מנדיל אינה נוחה בכלל. שואל הוא: המחלקות הללו למה הן לבני־אדם? באמריקה, הוא אומר, אין מחלקות בכלל. כל הארץ מחלקה אחת היא. שמא איני מאמין לו, אלך־נא ואשאל את פי אחי אליהו. ואולם אחי אליהו גוער בי, כשאני מדבר כשארץ־דבר אין. מוטב שאשאל את פי חברנו פיני.

חברנו פיני אוהב דוקא לדבר בענינים אלה. משפיע הוא עליך רוב דברים. כיון שפגעת בו במלה אחת, שוב אין מעצור לשטף דבורו. כישול כשעון המעורר. לא יחדל מקשקש עד אם יעכוד הגלגל, העשוי לדבר.

ו.

מצאתי את פיני כשהוא יושב על מכסה־הספינה וקורא את הטפסים בספר. מפני קוצר ראיתו אינו מעיין בעיניו, אלא בקצה חוטמו. נגשתי ועמדתי על־ידו.

— פיני, שאלה לי אליך.

פיני הרים את חוטמו מעל הספר.

— מה תשאל, קטנתי? — ק ט נ ת י — משמעו קטן. כך קורא לי פיני בשעה שלבו טוב עליו. ולבו טוב עליו במעט בכל עת ובכל שעה. ואפילו כשהוא מדיין ומתנגח גם אחי אליהו. ואפילו כשאשתו טייביל מרעימה פניה נגדו. ואני מציע לפניו דברים כהויתם. האם אמת הדבר, כי באמריקה אין מחלקות?

שמע פיני ונתלהב כולו ועמד להוציא את רוחו, להתיז רסיסי־רוק אל פני שומעיו והביא עליהם מבול של דברים: אמריקה, הוא אומר, היא הארץ היחידה לחופש ולשויון. באמריקה, הוא אומר, אתה רשאי לשבת כאן, ולימינך יושב הפרזידנט בכבודו ובעצמו. ובמקום רכב יושב אדם קבצנים, המחזירים על הפתחים, או כתם פחות

שבפחותים. ומכם והלאה — רוזן מרוזני ארץ, אדיר, בעל־מיליונים! וכי קלה בעיניך מדינה של ציביליזציה! פרור־גרם! קולומבוס!... עוד פיני עומד ומתלהב, מעלה ומקלס את אמריקה בכל מיני ־־יבים. והנה הפסיקו באמצע אחד־הנודדים, והוא איש יהודי זר, אשר לא ידענו ולא ראינו מתמול שלשום:

— אם כן, מאחר שמדינה טובה היא כל־כך, לפי דבריך, מנין לה קבצנים ורוזנים, אדירים ומחזירים על הפתחים? מה נפשך...

ואולם עוזבים אנחנו את פיני ואת היהודי הזר ואת שאר היהודים, שיתנגחו זה עם זה — ובלבד שיודעים אנו הפעם, כי באמריקה אין מחלקות. נמצא, שצדק מנדיל. אומר הוא, כי חייבים אנחנו לשנוא את המחלקות. כלומר: לא את המחלקות, אלא את העשירים, הנוסעים במחלקות העליונות. אמרתי לו: כל־כך למה? מה לי ולהם? אמר לי: למה כאו הללו להסגר במחלקה השניה ובמחלקה הראשונה בין אספקלריות מאירות? וכי לא לכבודם הוא לשבת אתנו יחד פה, על קרקע הספינה? וכי לא בני־אדם אנחנו כמוהם? וכי אלהינו לא אלהיהם הוא? — וסוף דבר היה, כי מנדיל נצח וידו היתה על העליונה. הגיע לילה, עת אשר רמי־המעלה מן המחלקה השניה והראשונה ירדו אלינו אל המחלקה השלישית והתערבו בנו והיו כאחד מאתנו.

זה היה בליל־הכפורים, הוא ליל כל־נדרי.

ז.

מפני ש„פרינץ־אלברט" יצא ־דרכו בעשרת ימי התשובה, לפיכך חל עלינו יום־הכפורים בהפליגנו בספינה. את סעודת־ההפסקה סעדנו בבולבוסים צלויים. מאכל כשר אין בספינה, והרי אנו ניזונים כל העת מבולבוסים. לחם ניתן לנו לרוב. גם תה וסוכר בכל יום. חלקנו לא רע הוא. מי יתן והיה לנו כחלקנו עתה בכל ימות השנה. ואולם שאלו את פי גיסתי ברכה ואמרה לכם, כי כל ישעה של אכילת בולבוסים היא לצבות בטן. אך מי ישים לב לדברי גיסתי ברכה? וכי יש לך דבר בעולם, אשר יפיק רצון ממנה? בכל ענין ובכל חפץ היא בודקת ומוצאת מומים. למשל, „פרינץ־אלברט" זה אף הוא למורת־רוח לה. איננו הולך, אלא זוחל. וכי שמעתם מימיכם, היא אומרת, כי תארך נסיעה ותמשך עשרה ימים רצופים? אמרו לה: לא הספינה מעכבת — הים מעכב. וחברנו פיני עמד ללמדה בינה ולשבר לה את האוזן, כי שטחו של הים גדול פי־שלשה משטח היבשה. אמר אחי אליהו: לא פי־שלשה, אלא פי־שנים. בהלכות ים ויבשה יפה כחו מכחו של פיני. כל כדור הארץ, הוא אומר, נחלק לשלשה חלקים — שנים ים ואחד יבשה. נמצא, הוא אומר, כי הים גדול פי־שנים מן היבשה. אמר לו פיני: לא, פי־שלשה. אמר לו אליהו: לא, פי־שנים. התחילו מתנגחים זה עם זה, עד שנתפשרו ועשו שלום ביניהם.

ח.

מי יעבור לפני התיבה? מי יזמר כל־נדרי? הוה אומר, אחי אליהו. אמנם חזן לא היה מעולם. אבל כנגד זה בן חזן הוא, ובן חזן מפורסם. קול־נגינה יש לו. התפלות שגורות לו בפיו. ומה לכם עוד? ידו של פיני היתה באמצע, כי יבואו אנשים לבקש את אחי אליהו, שיעבור לפני התיבה. חברנו פיני העביר קול על־פני כל הספינה ולחש על אזנו של כל אחד ואחד, כי האברך הזה צהוב־הזקן (זה אליהו) יודע־נגן הוא. תפלתו בצבור — אין על עפר משלה! ובפרט, אם אחיו הקטן, קטנתי זה (אני הוא), יעזור על־ידו בקול הסופראנו אשר לו, — אז נזכור טעמו של יום־כפורים זה עד יום־כפורים הבא עלינו לטובה!

לשוא התחנן אליהו, כי יניחו לו. לשוא נשבע, כי מעולם לא עבר עדיין בימים הנוראים לפני התיבה. לא הועילו לו תחנוניו וכל שבועותיו נשא הרוח. תפסו לו כמעט בעל־כרחו והעמידוהו לפני התיבה (שלחן עגול, מכוסה סדין לבן), ואותי אחז פיני באזני: „לך, קטנתי, קרב אל המלאכה!" ושנינו ערכנו לפני נוסעי־הספינה „כל־נדרי" נהדר כל־כך, אשר יזכרוהו כל ימי חייהם ויספרו עליו לדור אחרון.

ט.

ולא הרי „כל־נדרי" כהרי ה„יעלות". ולא הרי ה„יעלות" כהרי בכי הנשים והגברים גם יחד. מתחילה נשמע רק קול אנחות וגניחות ורעש חוטמים נגרפים. אחר־כך עמדו למחות דמעה מעל עינים. אחר־כך התחילו לבכות בחשאי. אחר כך התחילו לבכות בקול, והבכי הלך וגדל, עד כי היה ליללה, יללת עדה שלמה. נזכרו, כי בשנה שעברה עוד ישב איש בביתו. איש בבית־תפלתו. איש במקומו. איש ליד עמידו ימהזירו. כל אחד שמע אל הרנה ואל התפלה של חזנו ומשורריו. והנה תכפו עליהם הצרות, והרי הם נעים ונדים בעולמו של הקדוש־ברוך־הוא, דוויים וסחופים, מעונים ומטולטלים, מובלים כצאן לטבח, כבושים וצפופים במקום צר עד אפס אויר לנשימה. והגיע הדבר לידי כך, שאפילו הנוסעים רמי־המעלה, בני המחלקות העליונות, שצילינדראות מבהיקים חבושים לראשיהם, אף הם לא יכלו להתאפק ומחו במטפחות־משי את זיעת אפיהם כביכול. אך אני השגחתי אליהם השגחה מעולה וראיתי דמעות בעיניהם. המראה היה נהדר כל־כך, עד כי המלצרים והמלחים התיצבו מרחוק, עמדו כולם מתוך יראת־הכבוד והביטו אחרי היהודים, המעוטפים בטליות לבנות, כשהם עומדים בפוזמקאותיהם ומתנועעים ובוכים בקול — אין זאת כי־אם מר להם, כי המר שדי להם מאד... ואחי אליהו מסלסל בגרונו, ואני עוזר אחריו בקולי הדק. ושם, בפנה רחוקה, בין הנשים, עומדת אמי, מטפחת־המשי, מטפחת יום־טוב, חבושה לראשה, מחזורה בידה — וכולה מתמוגגת ברמעות.

אשרי אמי, מה טוב חלקה ומה יפה גורלה. היום הזה כולו ש ל ה הוא!

י.

למחר השכמנו עם עלות השחר בכונה תחילה לקרוא „אדון־עולם" בנוסח העתיק והמקובל. ואולם כלום לא

עלה בידנו. לא להתפלל בלבד קשה היה לנו — גם על רגלינו לא יכולנו עמוד. נלאינו למצוא את הדרך אל התיבה. עינינו חשכו ולא יכולנו לראות איש את רעהו. החיים היו לנו לזרא. רע, רע לנו עד מות. מתים אנחנו. כולנו מתים.

מה קרה אותנו פתאום? היום כבר עיפתי, ואני מניח את ספורי השני ליום מחר.

צְעִירֵינוּ־גִבּוֹרֵינוּ

(משיחות היום)

מאת

ר א ו ב ן ב ר י י נ י ן.

ה ר א ש ו ן : ברכני־נא, ידידי, כי היום נכנסתי אל הלגיון העברי, אשר ישולח לארץ־ישראל להגן על מולדתנו זו יחד עם החיל הבריטי, לבל תשוב ותפול בידי זרים, אשר לעולם לא יתנו לנו להאחז בה ולעמוד שם ברשות עצמנו בתור אומה המתעוררת לחיים מדיניים חדשים.

ה ש נ י : לברכך? ואני — הנני משתתף בצערך...

ה ר א ש ו ן : בצערי? שחוק אתה עושה לי. ואני מעולם לא הייתי מאושר ומלא שמחה פנימית כיום הזה, שנעשיתי בו בן לעמי ואחד הלוחמים על תחיתו בארצו...

ה ש נ י : אבל מי או מה הבריח אותך להספח אל הלגיון העברי ולהעמיד את חייך בסכנה?...

ה ר א ש ו ן : הבריח? חלילה! ארדבה, חפשי הייתי לנפשי, בארץ זו, ורק ברצוני הטוב והחפשי נכנסתי אל הלגיון העברי, כי זו היתה חובתי לעמנו, לארץ אבותינו וגם לנפשי אני...

ה ש נ י : גם אנכי הנני לאומי וגם ציוני, אבל אני הנני בכלל מתנגד אל המלחמה, כי דבק אני בתורתם של נביאי השלום. ועוד: אין אני רואה שום תועלת ושום נחיצות בלגיון עברי מיוחד, יען כי בני עמנו שופכים את דמם בכל הלגיונות ובכל הארצות הנלחמות זו בזו...

ה ר א ש ו ן : למה לך להרבות דברים? הנך ירא ורך־לבב, וזה די... על ציונים צעירים מוגי־לב כמוך להשאר בביתם, על דוכנם ועל משמרתם ולבוא על שכרם, למען יוכלו לבוא לאספות ולחגיגות ציוניות [illegible] והדריא הידד להנואמים יפה על־דבר תחית ישראל בארץ־ישראל...

ה ש נ י : אילו האמנתי, אילו ידעתי לנכון, כי הגדודים העברים, אשר ישולחו לארץ־ישראל, יצילוה מידי עושקי זכותנו הלאומית, הנכונים להתנפל עליה ולגזול אותה עוד הפעם, כי־אז גם אני הייתי נספח בחפץ לב על הלגיון העברי... ועוד זאת: מי יודע מראש איזה צד יכריע במלחמה ומי ינחול את הנצחון האחרון. ואם יכריע במלחמת־עולם זו הצד שכנגד, אז הלא יש לחשוש, כי הגדודים העברים יביאו רק אסון להתנועה הציונית. ובעצמו של דבר הלא העם העברי לא קרא מלחמה על שום עם אחר, ורק חובתנו להארצות, שאנו יושבים בהן, הבריחה אותנו לשפוך את דמנו. אנוסים היינו ללחום.

לא כן אם אנו באים לסדר גדודים עברים ברצוננו הטוב ובבחירה חפשית, אז הלא מחויבים אנו לדעת מראש, אם יש לנו הרשות ואם חובתנו היא באמת לעשות כזאת. אין אני יודע עוד, אם באמת יביאו הגדודים העברים תועלת לרעיון הגאולה שלנו. וכל זמן אשר לא נפתרה לי שאלה עיקרית זו מכל צדדיה, אין אני רוצה להפקיר את חיי סתם. יש עבודה ציונית רבה וכבדה גם בארץ זו, עד אשר תבוא השעה הנכונה, שאנו מחכים אליה...

ה ר א ש ו ן : כל זה אינו אלא פלפול של בן־הגלות וכל אלה הדברים הם רק פקפוקים וסברות של ציוני, אשר חייו הוא יקרים לו מרעיון גאולת־העם. ואני — רק אחת אני יודע, רק אחת אני מרגיש: פני מתאדמים מבושה בכל פעם חשבי, כי הבריטים ישפכו את דמם, — והם הלא כבר שפכו, — על כבוש ארץ אבותינו, ואנחנו הציונים הצעירים נוקיר את חיינו ולא נביאם ברצון חפשי ובשמחה רבה לקרבן למולדתנו האהובה, אשר כל מדרך כף רגל בה כבר רוה דמי גבורינו מימי קדם, למולדתנו, אשר אם גם הפעם תפול בידי זרים, אז טוב לנו מות מחיי שפלות ועבדות הרוח כאלה, שאנו חיים עתה. ומה אתה וחבריך הנהשלים חושבים, כי אחרי אשר האנגלים יכבשו את ארצנו, בהקריבם לה מבחר צעיריהם וגבוריהם, אז יגיחו בהיריני מהוריהם, מבתי־עבודתם ומישבות־פקודותיהם, ויבואו לרשת את אשר כבשה החרב הבריטית, מבלי חום על כל קרבן, ואז ידרשו את המגיע לנו, בני אברהם, יצחק ויעקב! את המגיע לנו? אבל מה יגיע לנו, אם לא נקריב גם אנו את חיינו, ואם לא נלחם גם אנו על מולדתנו עוד ביתר שאת ויתר עז, ביתר התרוממות־הרוח ומרץ־הנפש? הלא כלימה תכסה אז את פני כולנו, ואיך יוכלו צעירינו, החובקים עתה ידם, להרים ראשם ביום אשר יוטל גורלנו בתור עם יושב על אדמתו! הלא אז יהיה עלינו לדבר תחנונים, כעני בפתח! ואם נביא אל בית־דין העמים לטעון בשם זכות־אבות, בשם גולי־קלף עתיקים? ומה נענה, אם ישאלונו: והבנים, זרע זרעם של המכבים, — מה עשו הם באותה השעה הגדולה, שציון קראה לבניה? הלא יאמרו: בני נעוריה, אשר שמה בפיהם כל היום, איש לעברו תעו, התחבאו, השתמטו, התפלפלו, התוכחו ושאלו שאלות — ולא באו לעזרתה להצילה מידי עושקיה. ואם ינצחו, חלילה, במלחמה זו בעלי הצד שכנגד ומולדתנו תפול בידם הם, — האם נוכל אז לכפר לנפשנו על אשר עמדנו מרחוק ולא יצאנו חוצץ בגדודים — אלה שהיו חפשים מעבודת צבא בגדודים נכרים — להלחם כאריות ולערות למות נפשנו על אדמת אבותינו? ואם גם נדבר אז על הציוניות, הישמע לנו העם? האם לא ילעגו למשבתנו כל בני העמים האחרים? האם לא יהיו הצעירים העברים, שעמדו לנגד ציון בעת אשר [illegible], כי כבר חדלנו מהיות עם וכבר יבשו עצמותינו?!

ה ש נ י : לו גם חפצתי להפקיר חיי ולהספח אל הגדוד העברי, היוצא למלחמה להגן על מולדתנו, ולו גם נפתרו לי כל השאלות והספקות שיש לי בזה, הלא גם אז אין לי הרשות להפקיר את חיי הורי. אם אצא למלחמה,

אז קשה תהיה להם פרידתי מעליהם מפרידת הנשמה מעל הגוף. לא אוכל להאיר בעיניהם לבל אוריד את שיבתם ביגון שאולה.

ה ר א ש ו ן : הלא גם לי יש הורים וגם לבי לא לבאבם. ואתה הלא יודע, שאוהב אני את הורי לא פחות ממך ואולי עוד הרבה יותר ממך. כי מעולם לא [illegible] את פיהם. בכל־זאת יודע ידעתי, שאם אחליט בנפשי באמת ובתמים להספח אל הגדוד העברי [illegible] ישראל, אז סוף־סוף יוכחו גם הורי, כי אתי הצדק [illegible] [illegible] אשר נשפכו בפרעות [illegible] ארץ: צא ילדים גם על ארצנו — משאת־נפשנו. ידעתי, כי אבותי יתנו לי את הסכמתם וברכתם, [illegible] אבאר להם, אם אך אוכיח להם ואפתח לפניהם את חדרי נשמתי, [illegible] כי אין אני יכול לחיות פה אפילו שעה אחת, בשעה שאני יודע כי דם הקדושים שם בציון [illegible] עמי וארצי, כי טוב לי יסורי גיהנם ומצוקות [illegible] שאנכי פה, בשעה שעיני רואות, כי הטובים, [illegible] והצעירים שבחברי הצעירים הולכים ונכספים אל [illegible] העברי, [illegible] ואם אין ההורים [illegible] את ערכה של השעה הגדולה לעתידותיו של עמנו ואת [illegible] של הגדוד העברי, אם חיינו אנו, עצמם ובשרם, [illegible] הלא ירדו [illegible] אז עלינו, הבנים, ללמד בינה להורינו, כי הלא, [illegible] כל פנים, יותר טוב לפול חלל, — אם [illegible] [illegible] ירדש, — בשדה־המערכה על גאולת עמנו וארצנו מאשר נפול חלל בעד ארצות ועמים אשר לא לנו. ואם [illegible] את פי ההורים [illegible] [illegible] ונרדפים שם כל הימים, אם רוצים הם, כי בניהם יוקחו לצבא ויקריבו נפשם על ארץ, שהיתה להם כאם־הורגת? האם שאלו שם הבנים את פי הוריהם, אם [illegible] [illegible] הארץ־הגזירה בשביל שחרור רוסיה? האם לא יותר טוב כי נפול [illegible] על קדושת השם העברי [illegible] [illegible] באותה ארץ, בידי [illegible] בני [illegible] השחורות, אשר הרגו ולא חמלו [illegible] ואחרי אשר התעללו [illegible] [illegible], אשר [illegible] שקצו ונבלו גם את גופותינו... ואם [illegible] את פי הורינו [illegible] לקחת גם אותנו, שהננו חפשים [illegible] הצבא, [illegible] [illegible] עלינו [illegible] כי אף איש [illegible] לא [illegible] [illegible], כי [illegible] את [illegible] [illegible] האחרונה. [illegible] מעבודת הצבא [illegible] השעה מספקת, כי נבחר את המקום שאנו רוצים [illegible] בו, אם תהיה מלחמה דרושה, כי נלחם בגדוד עברי, עם אחים ורעים, תחת הדגל עברי ובשם אלהינו וערי ארצנו הקדושה. ומחר? — מי יודע, אם יהא אפשר הדבר, כי יתנו לנו לבחור את מקום שדה־המערכה ולבחור גם את הדגל, — אם כזה נדבר להורינו, אז יבינו לרוחנו, כי רוח כל הקדושים שבעמנו, אשר נפלו חלל על קדושת השם ועל כבוד עמנו, אשר היה לחרפה בגויים, מדבר מתוך

גרוננו, אז יבינו, כי רוח גדולה וחזקה באה מאוצרות [illegible] של עמנו ותצרור אותנו בכנפיה, ונשגב מבחנו וגם מבינתנו ללהום נגדה ולקום בפניה.

ה ש נ י : אבל הלא ההורים לא יבינו [illegible]... [illegible] בנפשם!

ה ר א ש ו ן : האמינה לי כי את נפשי הייתי נותן [illegible] נפש הורי, כי הורים יקרים לי מחיי אני יודע אנכי גם כן, שחיי אני יקרים להורי מחייהם הם, [illegible] היו מקריבים את עצמם בשבילי. יודע אנכי [illegible] הצער ועמוק הכאב, שהוא נוקב [illegible] עם [illegible] נפשם אשר הכאבתי להם בזה, [illegible] [illegible] [illegible] הראשונה עם הגדוד העברי אבל [illegible] אני [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כי בנינו מוסרים נפשם [illegible] על עמם וארצם... [illegible] [illegible] אין [illegible] שאני [illegible] [illegible] את ערך הקרבן שאנו ושהם, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ה ש נ י : [illegible] עוד רוח גבורה כזו, מי נתן [illegible] [illegible] [illegible] כי יקרים לי חיי, ולו גם נתנו לי הורי את הסכמתם לצאת עם הגדוד העברי, [illegible] גם אז הייתי [illegible] [illegible], כי עוד לא שבעתי חיים, עוד לא התענגתי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] השמש [illegible] [illegible] [illegible] שאני [illegible] [illegible] [illegible] לא נברא [illegible] בשבילי, ואני עוד לא נהניתי ממנו, ואם אפילו [illegible] [illegible] גם בעד ארצי [illegible] [illegible] לי חיי [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible] הבאים אחרי, הלא אני לא אראם, הלא אני לא אתענג על החיים הבאים, [illegible] לא יהיה על ידינו, — כי מי יגיד מראש את הבאות, — אז היה קרבן חיי רק שגיאה, [illegible] [illegible]... ואם [illegible] לך את כתרי נפשי אז אירה, כי [illegible] [illegible]: מי יודע, אם לא שקרים הם חיי אני כנגד [illegible] [illegible] הרבבות זולתי, כי הלא סוף־סוף הנני מרגיש רק את חיי אני ולא את חיי האחרים הבאים אחרי, והלא גם מאכם שטירנר אומר...

ה ר א ש ו ן : [illegible] אני [illegible] עוד [illegible] של [illegible] [illegible] [illegible] את עצמיותי [illegible] [illegible] [illegible] בשתים, [illegible] [illegible] לי בזה, שאמרת אתה. סוף־סוף הגדת לי את כל האמת אשר בלבך, כי יקרים לך חייך יותר מדי ואין בך אומץ־לב להביאם [illegible] [illegible], למרות שהנך מתאמר להיות לאומי וציוני. הוא אשר אמרתי, כי כל [illegible] הראשונות רק כסות־עינים הן לאהבתך את עצמך. אהבתנו את החיים, את גופנו ומנוחתנו, הרוצה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אהבתני את עצמי [illegible] גם את [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כי עוד צעיר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

עליך הזקנה ורוחה הכמוש והנובל מדברת מתוך גרונך. אילו היית צעיר באמת, כי־אז היה בך חום־נעורים, כי־אז היית מוכשר להתפעל ולהתלהב מהרעיון החי של הגדוד העברי ואז היית אחד החלוצים הראשונים, כי־אז ששת על ההזדמנות הגדולה שבאה לידך להיות אחד הראשונים להעמיד בסכנה את חייך בשביל עמך וכבודו, בשביל מולדתנו ועתידותיה, כי־אז היית צמא כמוני להראות גבורתך ונפלאותיך בשדה־המערכה תחת הדגל העברי, אשר השליכוהו מידינו, מעת אשר הגלינו מארצנו, ויתנוהו לשמצה ולדראון. אתה אומר, כי יקרים לך חייך, אבל העיקר הוא לא כמה, כי־אם איך יחיה האדם. יש שקצרים היו חיי האדם, לפי מדת שנותיהם, אבל ידע האדם לחיות

חיי נצח, חיי עולם גם בשעה אחת; ויש אדם, שהוא מאריך להעלות פרחון על־אדמות שבעים או שמונים שנה, וגין הוא חי חיים אמתים, שכדאי להולד בשבילם, אף שעה אחת.

ואני הנני עוד צעיר ושואף אני לחיות חיים שלמים ומלאים, ואין להרגיש את החיים בכל מלואם, עשירותם ועמקם, אם לא יעמידום בסכנה, אם לא יתיצבו במערכה פנים אל פנים את המות. הטובים והאצילים שבבני עמנו לא יראו לעולם מפני המות. אבל כולם פחדו מפני חיי העבדות. שנינו נשבענו: תשכח ימיני, אם אשכחך ירושלים... ואני רוצה לקיים שבועתי ונדרי בלי כל התחכמות והתפלספות... ירושלים קוראה, ואני הולך...

מאת **ישראל זנגביל.**

עקר־הלאמים

תרגם ברשות המחבר בשביל „התורן"
א. ש. אורלאנס.

הרצאה לזכר מונקיור ד. קונבי, אשר הרצה המחבר ב„בית פליים אינסטיטוט", לונדון, ביום שמיני לחודש מרץ, 1917. הספר „עיקר־הלאומים" — The Principle of Nationalities יצא על־ידי [illegible] מאקמילאן.

א.

באותה התשובה, שהיתה מעין הכרזה־על־הזכויות אדירה או צארטיר אירופי חדש, אשר נתנו עשרת גויי־ההסכם[1] להנשיא ווילסון, הונחה ה„הכרה בעיקר־הלאומים" בתור אחד התנאים הראשיים [illegible] על האמת והצדק, „תלאה הארץ וייעפו השמים", — לפי מליצתו של המשורר וורדסבורת. אולם בפעם הזאת לא במדינות ומלכויות בלבד הכתוב מדבר. בתיבות [illegible] „[illegible] וליס־צדק", אשר נחתם בידי דימוקראטים אנגליים, סופרים וקוויקרים, מהם אנשים וגם נשים, מופיע העיקר הזה גופו. הלורד קורטני הוא תמים־דעה עם אדוארד קארפינטיר, סיר אדווין פירס — עם רוברט סמילי וגיאורג לאנסבורי. שלשה קונגרסים־לאומים נערכו בשווייציה; המון ספרים ומאמרים [illegible] מגדיר את מקהלת־ההסכמה. אורגאן עתונאי חדש ובעל יכולת, ה„מצפיה" ב[illegible], מחלק את „אירופה החדשה" לחלקיה.

„עיקר־הלאומים" זה, שמיטיבי אנשים הורגי עליו ואשר עוד [illegible] בקונגרסי־השלום הגדולים בעבר — בווינה בשנת 1815, בפאריז בשנת 1856, בברלין בשנת 1878 — או שלא שמו אליו לב כלל, או שבזו־לענו לו, ויגבלו גבולות דרך [illegible] אירופה הבאה. הראוי הוא לגדולה זו? האם אב־עיקר הוא גם בהשתלשלות האנושיות?

[illegible] „אזרח־העולם" של גולדסמית אמר: „הואיל וכל [illegible] אינו אלא עיר אחת, מה לי רחוב זה, מה לי רחוב אחר, שאדור בו: „העולם ארצי; מין האדם אחי" — אמר תומאס [illegible] [illegible] הרהר בשלום נצחי וריפובליקת־העולם. ליסינג אמר [illegible] גיתה וגם שילר הצעיר היו מקבלים את הרעיון הזה [illegible] „טובתה של אהבת־המולדת אינה אלא רשעת־גבורים, שאני שמח בה [illegible] בלעדיה". אולם היום־מחר נשמע זמר אחר. השתערותו של נאפוליון לשם הרבית השלטון עוררה משנתם את הכלבים התוזים של הלאומיות, שזעזעה והחילה את מאת־השנים התשע־עשרה. וורדסבורת זה, שבימי עלומיו האדיר את אחדות האנושיות וישמע „כנורות־נבואה" מבשרים בכל הורישה נדחת, כי „מלחמה תחדל מקרב הארץ", האריך ימים לשיר על הספרדי והטירולי, הלוחמים על שחרורם, ולשאל בחמה ובבוז: מה בצע בהתרדמות האנושיות, „אם

גרמניה הנאורה אנוסה לכרוע תחת החרב האכזריה? ביירון [illegible] גירניה ומת בעד יון. סבינבורן שר פזמונים לאי[illegible] [illegible] והקדיש את ה„שירים לפני עלות השחר" שלו [illegible] טיניסון נשא שלום ל„כסא־החירות המוצק" [illegible] וגיאורג אליוט הפליאה להסביר ב„דניאל [illegible] [illegible] אפילו בי בזמן שאגדת גאריבאלדי היתה במרום הפסגה, בשעה [illegible] קובדין חלק כבוד לקושות, נשמעו זעיר פה, [illegible] דעות אחרים. הוגי־דעות ושרי־מאמינים, אשר מחשבתם [illegible] מהבית זרועות האנגליות, מן הנמנע היה, שירגזו למראה [illegible] את רגש־משפחה, כהעריץ את האלוהות. הישועיים אסור [illegible] מעלים לדבר על גויים ולאומים. ואנו רואים, כי ההיסטוריון [illegible] לורד אקטון, אדם בעל כח־שופט מרומם, דרש [illegible] אבסורד ותורת־טאת לדעה האומרת, כי אפילו הכח [illegible] [illegible] יכול להיות ערובה הכרחית לשלום בעתיד. וריים — רומיין רולאנד, המספר הצרפתי, וראבינדראנאת טאגור, המשורר ההודי, שניהם תמימי־דעה הם עם סאנטיאנה, הפילוסוף הספרדי־האמריקאי, ועם בראנדס, המבקר הדאני־היהודי, המעיינים והמגנים את צרות־הדעת המבאיישת של התורה הלאומית. „המידמות לשם הלאומיות — [illegible] [illegible] פראיות הן יותר מן המידמית לשם דת. מה ערך יש להיישרת גבול מן הגבולים לעומת הרינתו של גיתה או ניוטון בכח?"

[illegible] ואכן אין לך דרך יותר נאה לשמור את זכרו של [illegible] ולבדוק שאלה כזו לפי רוחו. ואין נפקא־מינה [illegible] של עיוננו תתאמנה לדעותיו והשקפתו הוא, או [illegible] או, לחפך, כולן מוטעות. כי מונקיור ד. קונבי הוגה־דעות חפשי היה (Free Thinker) [illegible] (Freethinker)[2]. ואכן מעטים הם, עד כמה [illegible], שבדאי להצטער עליהם, כעל הזווג הזה; [illegible] של אותה נמישות ורחבות דמחשבה, [illegible] בשביל העולם המודרני, שהיה למושג [illegible] דתיים, לוא רק היה להם חוש ההומור, כי־אז [illegible] ידעו, עד כמה השתמשותם בכנוי „חפשי בדעות" להוראת [illegible] מעידה עליהם לרעה. שונאי־מחשבה האלה מעולם מצאו [illegible] כיוע והייך מישנים באותו הגדוד הקרוע והבלוי של [illegible] את האמצעים. בספיבי[illegible] לינים מבית־מדרשו של פרויד, המרגיישים, כי הרצון הכבוש היא אב־מחשבה: בסוציולוגים מתלמידיו של דורכהיים, [illegible] מדרון [illegible] ובפסיכולו־גים, המורים הלכה כמאך, כי עיקר תפקידו של המח הוא עבודת־

[1] במלה „גוי" אני משתמש בכל התרגום להוראת Nation. ובמלה „לאום" — להוראת Nationality. גם דעת המחבר היא, כי „גוי" פירושו Nation, כמבואר להלן בגוף המאמר. — המתרגם.

[2] יעיין־נא הקורא, כי שני המושגים האלה מתבטאים באנגלית באותן שתי המלים עצמן, אלא שבמושג הראשון הן נפרדות ובמושג השני הן מחוברות; מכאן הפלפול הבא למטה. — המתרגם.

הבנין הוא המחשבה, אולם מכיון שהתאמציהם השיטתית הראשונה את ערך המחשבה גופה טעונה מחשבה — אנו יכולים לבטל את כל הנסיונות שרהם להוריד את המחשבה מגדולתה, כבטל מיטאפיזמת תפר שאינו מעלה ואינו מוריד. אולם עוד נשארה לנו לפיוטה בשביל הערפל הטראגי של החיים אבירת הי ו ש ר ביר ה א ה ב ה — אותה אבוקה, אשר באומץ־לב הרים מ ו נ ק י ו ר ד. ק ו נ ב י אל־על במקום הזה ימים רבים כליכך.

ב

עיקר שבעיקרים הן בשנת 1815 במה יכר ינורות האבעירה בשנת 1817? תשובת הפרופיסורים היא, כי דוקא מיטום שנשמט מן החשבון בשנת 1815, עלינו להביאו לידי פרעון כעת ולהוסיף עליו גם רבית דרבית — מבלי להזכיר עוד את התשרומים, שנעשו בינתים בצורת מיחמית והתקוממיות. כי עוד מן הזמן אשר התנפלותם של הברברים, בשנות המאה החמישית, התחילה להרוס את מלכות רומה, שאחדה בשעתה את תרבות כל העולם, קמו לאומים ינבוי מי הריכית ומן הזמן אשר התרוממה אנגליה והבטחה הלאומית בשנות המאה השש־עשרה, מוסיף הכח הנועיש הזה לשנות את פני מפת אירופה: היא הבליט את צרפת ואת ספרד ואת פורטוגליה; ובשנות המאה התשע־עשרה — בתקופת הלאומיות — קרע את יון מטורקיה ואת איטליה מאויסטריה ואת בלגיה מהולנדיה, התך את גרמניה, שחרר את הונגריה ופלג את סקנדינביה, עד כי כיום הזה נשארו רק שירות ואויסטריה האימפריאלית והממלכה הבריטית שבאר הלאומים את הארצות האלה ולשים על־ידי זה קץ לרעידת האדמה האירופית, היא היא, לפי דברי הפרופיסור ר א מ ס י מ י ו א י ר, „תכלית ההיסטוריה האירופית".

אם קריאה זו בדברי ימי עולם נכונה היא, מה יש לאמר על הכמתן של הממשלות, אשר לא לבד שבטלו את הכח המפוצץ הזה, אלא עוד כבשו אותו? הלא, כפי שראינו, לא מהוסר ידיעה על אודותיו עשו מה שעשו. ואולם הממשלה הבריטית, בנטיתה המהלטר אחרי „שווי־משקל מדיני", לא שמה לב לדברי משורריה, ופנתה, מהוסר קביעות, כנראה, לימין ולשמאל, כפרידריך הגדול, המסתובב בדרך הרפיון בציורי של ק א ר ל י י ל, כשמטרתה ברה לה תמיד נגדה.

בפיער ממש היעלה „עיקר־הלאומים" על הפרק בקונגרס של שנת 1815 אבל היעלה על־ידי רוסיה, ואנגליה הפירה את עצתה כי היתה את רוסיה ולהחזיק בידי טורקיה היתה שיטתה בימים ההם. יתפוכה של השיטה הזאת השבית את שווי־המשקל של הבאלקאנים, אשר כל עם מעמיהם נטלטל בין טורקיה ורוסיה, והלאומים הסלאביים, אשר עד לפני זמן קצר היו משועבדים, חסו בצל רוסיה. שנת 1848 — השנה הגדולה של לאומים בהתקוממיתם — נכתמנה באנגליה על־ידי רציצת אירלנדיה הצעירה. במלחמת קרים לכדו צבאותינו וצבאות צרפת את יון וישבו בתוכה, למען מנוע אותה מהתחבר לרוסיה. בשנת 1856 הועלה „עיקר־הלאומים" על הפרק על־ידי צרפת. אולם אנגליה עוד הפעם שמה אותו לאל. הפעם עזרה על־ידה אויסטריה, שהתנגדה לרוסיה על העמידה את רומיניה ברשות עצמה. בהתקוממותה של איטליה כל העזרה מן החוץ מצרפת באה. בשנת 1863 הציע נאפוליון השלישי לפתור גם את שאלת פולניה על־ידי קונגרס אירופי; ותמאן אנגליה. בשנת 1864 הביטה אנגליה על שליזוויג־הולשטין, — והנה נכספחה, ובשנת 1870 — על אלזאס־לורין, — וההרישה; כמו כן לא מרתה כנגד הפרוסיפיקאציה של פוזנה. כשהוציאה רוסיה המנצחת את רומיניה, מרשות טורקיה והעמידתה ברשות עצמה בבריתישראב של באיסטיפאנו יאיימה לכבוש את גאליפולי, היינו על עברי־פי מלחמה חדשה עם רוסיה. אולם ביקונספילד הצליח להביא מן הקונגרס הברליני „שלום בכבוד" ויכבד אני בשעירתו נער יאני הרא קריאת הורד יחד עם הקהל הגדול, שיצא לקדם את פניו, בירידתו מן האניה בדוביר היוצא לנו מדברינו הוא, כי הדעה האומרת, שאנגליה מקנאה קנאת הלאומיות — אינה אלא סירוס ההיסטוריה, אשר רק פרופיסור היסטוריה עיור יהבית אמנם גרמניה איבת הלאומיות היא. אולם אין עובדה זו עושה את אנגליה לאוהבתה. אכן, הפרופיסור ר א מ ס י מ י ו א י ר מראה לנו על טפוחה של אנגליה את חירותן של יון ובלגיה, אולם הלא היא עזבה את שיטתו הפרוהילינית של ק א נ י נ ג תיכף לאחר מותו. ואילו לכידתו המפורסמת של קאנינג את דצי הדאני והמצור אשר שם על קופינהאגן אינם שמים עליו בשום אופן את חותמו של נונן לאומים קטנים. ומה שהייר הבלגית לא היי צריכה היא להיות אסירת־תודה על הפלגה מהולנדיה, כי־אם לצרפת, כי הסכמתנו אנו לא היתה אלא פרי הדיפלומאטיה של ט א ל י ר א נ ד. אם ישנו דבר אופי, המסמן את יובל־השנים האחרון, הלא הוא עליתה של האימפיריאליות בעולם, התפתחות הציים האדירים והציתה של אפריקה; ונקודת־ההפניה הנכונה בהיסטוריה המודרנית היא בריתנו עם יאפאן, הנבנית מחורבנו של הלאום הקוריאי. הנוהים אחרי שיטת ה„טינדינציה" בהיסטוריה ילכו להם לפוטסדאם.

העיקר הגדול את עיקר־הלאומים הוגדר בצרפתית ויש בה מסימני עקבותיו של רוח־ההגיון הצרפתי. אולם הואיל והאימפיריה הבריטית היא גידול היסטורי, שאינו מתאים לשום עיקר, כל נסיון להעמידה על־פי עיקרים והיעצים יפיצוה איתה מיד. אבל כשהגרמנים מכירים את הודו והטורקים את מצרים, הם שוכחים, כי לא עבר עוד העיקר את קו־הצבע. חטאת גרמניה היא זו, שהיא מסיגה אפילו את גבולות לבני־העור. באמתו של דבר מפגרת היא אחרינו כמה מאות בשנים, ועוד לבה מהסס בהכרתה את לאומיותה החדשה, עד כי קשה לה להיות זהירה בעיקר זה או אחר. במובן מוסרי היא קובעת מיעדים על־פי זמן אירופה המרכזית, והוא מקדים קצת לזמן גריניץ׳ ייטש ואנחנו — חיים אנו אחרי ישו, אולם לא בתקופה הנוצרית.

(המשך יבוא).

חֲדָשׁוֹת יְמְאוֹרָעוֹת

— ביום ה׳, 28 פברואר, הפליגה מניו־יורק הקבוצה הראשונה של הגדוד העברי, שנסתדר באמריקה לפני שבועות אחדים לשם כבוש ארץ־ישראל ושמירתה. הפלוגה הזאת היא בת מאה וחמשים איש. חבריה, רובם ככולם, נמנים על אגודות ציוניות ועבריות שונות. הרוב הגדול שבהם מבינים עברית ויודעים לדבר בה.

לכבוד הקבוצה הזאת נערך משתה־פרידה בסלון „אימפיריאל". במשתה זה נאמו הד"ר שמריה לוין, איתמר בן־אבי, חמדה בן־יהודה (שדרשתם בעברית), הפרופיסור גיטהייל, יעקב די האאז, לואיס ליפסקי ועוד. במשתה הזה השתתפו גם באי־כחו של הצבא הבריטי, שברכו את המתנדבים בהצלחה מרובה במלחמתם בעד שחרור עמם וארצם. על הנאומים האלה השיב בשם הלגיונרים המתנדב יוסף כהן. אחרי המשתה עברו הלגיונרים בתהלוכה נהדרה ברחובותיה של ניו־יורק, ובכל מקום עברם נתקבלו מאלפי אנשים בתרועות נלהבות ובקריאות־ברכה להדגל העברי, שנישא בתהלוכה זו על־ידיהם. למחר בא קהל גדול ללוות את הלגיונרים לאניה, ולפני הפליגם נשאו לפניהם נאומי־פרידה: הד"ר שמריה לוין, לואיס ליפסקי וב. צור־רמאי

בהגיע האניה לבוסטון ערכו תושבי העיר ההיא קבלת־פנים נהדרה למבקרים גם שם נערכה תהלוכה לכבודם. בהגיע התהלוכה ל„היכל המדינה" ברך את הלגיונרים בשם בוסטון — ראש העיר ס. פיטרס, ובשם מדינת מאסאטשוזיס — שר־הפלך מקקול. בבוסטון נצטרפו אל הפלוגה עשרות מתנדבים חדשים.

הפלוגה השניה של הגדוד העברי תפליג בארבע־עשר למארץ. שאר הפלוגות המסתדרות כעת תבואנה אחריהן בזמן קרוב.

בין המתנדבים להלגיון העברי נמנו יוסף ברייניז, בנו של ראובן ברייניז ואהרן ברקוביץ אחיו של י. ד. ברקוביץ.

— האכספדיציה הציונית עתידה להפליג מחוץ צרפתי לארץ־ישראל בתחילת ניסן. עד עכשיו בחרו את כל באי־כחם בהאכספדיציה הזאת רק ציוני אנגליה ורוסיה. ציוני אמריקה בחרו לפי שעה רק בציר אחד, והוא מר א. ז. לוין־אפשטיין. הנבחר השני, הד"ר ה. פרידנוואלד, הוכרח מסבות בלתי תלויות בו להתפטר. שמו של ממלא מקומו, וכן שמות שני הצירים האחרים מאמריקה, העתידים להשתתף באכספדיציה זו, יתפרסמו בקרוב. חברי האכספדיציה הם: מאנגליה — הד"ר חיים ווייצמאן, יוסף קובן וליאו סיימון; מרוסיה — מ. מ. אוסישקין, בוריס גולדברג וישראל רוזוב. מלבדם ישתתפו בתור מומחים ויועצים: האגרונום אהרן אהרנזון והקאפיטאן אֹרמסביי גור, המשמש מזכיר בהקאבינט הבריטי הצבאי הנוכחי.

תעודות האכספדיציה, שבאה עליהן הסכמת הממשלה הבריטית, הן:

להקים את ההרוסות במושבות היהודיות ולחדשן על־ידי תמיכה במוסדות הצבוריים והחנוכיים והשלטת תנאים סאניטאריים להבראת תושביהן, ועל־ידי שיבת גוליהן והתאחזותם בהן מחדש; לעבד תכנית בשביל התפתחות יהודית תמידית בארץ־ישראל לעתיד ולבחור באופי המתאים והראוי; ליצור יחסים הדדיים של שלום וידידות בין יהודי ארץ־ישראל ושכניהם לעתיד הערביים והארמניים. לחקור בדבר האפשרות היותר תכיפה של יסוד אוניברסיטה עברית מודרנית בארץ־ישראל.

— עד השלישי למארץ שעבר עלה סכום התרומות, שנתקבלו בקופת ה„גאולה", 950,788.42.

— הועד המאוחד לעזרת נגועי המלחמה קצב בישיבתו האחרונה סכום של מאה אלף דולאר להסתדרות „הדסה" בשביל עזרה מדי־צינית לתושבי ארץ־ישראל. הסתדרות זו תשלח מקרבה בקרוב חבר של חמשים רופאים ואחיות רחמניות עם מכשירי־רפואה שונים, ותעבוד לתכלית זאת בהתאמה עם האכספדיציה הציונית, המפליגה בעת ובעונה אחת לארץ־ישראל. מלבד העזרה המדיצינית, עתידה הסתדרות „הדסה" להכפיל הלבוש והנעלים להתישבים הנצרכים. לתכלית זאת כבר רכשה לה חמשים ארגזים של מלבושים שונים, שנתקבלו מכל רחבי אמריקה.

— הנבחרים היהודים בה„רייכסראט" האוסטרי הכניסו אינ־טרפילאציה בדבר מצבם של יהודי רומיניה. באינטרפילאציה הזאת הם פונים בדרישה נמרצה, כי הממשלות המרכזיות, בבואן לכרות ברית שלום עם רומיניה, תעמודנה בכל תוקף על הדרישה, כי זו האחרונה תתן לתושביה היהודים שויון־זכיות גמור.

— בין הנספחים אל הרעיון הלאומי והציוני בעקב הדקלאראציה הבריטית נמנה גם הסופר המפורסם גיאורג בראנדס. במשתה, שנערך לכבודו בעשרה ברצמבר שעבר בקופנהאגן, ספר בראנדס בנאומו את כל אשר השתדל הד"ר הרצל לפני עשרים שנה לקרבו אל הרעיון הציוני ולא יכול לו. אולם במשך הזמן בא לידי הוכחה, כי רק התכנית ה„בלתי־מעשית" הזאת יש בה משום פתרונה של שאלת היהודים. יחידה היא ואין אחרת זולתה. והוא מברך איפוא את השעה הזאת, המשמשת שעת־כושר ליצירת מקלט־בית יהודי בארץ־ישראל. בהדקלאראציה הבריטית הוא רואה הכוכב מזהיר, שבקעה מבין מפלשי העבים האפלים, המכסים את שמי העולם זה שלש שנים ויותר. במולדתם העתיקה יחדשו היהודים את ימיהם כקדם ויעשו שוב לכח רוחני אדיר לכל התרבות האנושית.

הַתְּנוּעָה הַרְאֻמִּית:

המועצה השנתית של ציוני ניו־יורק.

ציוני ניו־יורק נתועדו למועצתם השנתית במוצאי־שבת, מארץ 2, ולמחרתו, ביום א' 3 מארץ. המועצה נפתחה על־ידי נשיא ועד־האגודות, מר מורים רוטנברג, שהדגיש בנאומו את האחריות הגדולה, המוטלת על ציוני אמריקה בכלל, ובפרט על ציוני ניו־יורק, העיר היהודית היותר גדולה בעולם, בשעה מכריעה כזו בחיינו. מקוה הוא, שהציונים יעמדו על גובה הרגע וימלאו את חובתם בשלימותה.

אחריו נשא נאום הד"ר שמריה לוין על המאורעות האחרונים בציוניות. „כמה פעמים — אמר הנואם — נשאלתי מעברים שונים, מציוניים וממתנגדיהם, מה יהיה בסופן של כל התקוות הציוניות, אם הפורמולה „בלא כבושים ובלא קנסות" תשמש יסוד־מוסד לברית־השלום הבאה? הלא לפי הנוסחה הזאת, לכשתתקבל, אין להציב גבולים חדשים להארצות הנלחמות, וממילא שארץ־ישראל לא תקרע מעל הממלכה העותומנית, ואם כן — התגשמות הציוניות מה תהא עליה? אולם כל השואלים האלה, כנראה, לא עמדו על מובנה של מלחמת־עולם זו, ומתוך כך לא השיגו את מובנן של המלים „בלא כבושים ובלא קנסות". המלחמה הנוכחית בעיקרה היא מלחמת ע מ י ם ו ל א ו מ י ם. היא באה בשל הלאומים הנרדפים עשוקי המשפט והצדק, והיא תגמר רק בשלום, שיבטיח להם את זכיותיהם ומקומם „תחת השמש". כי לא רק אולת, אלא גם רשעות מאין כמוה בקורות העולם תהיה החזרת המצב לקדמותו, כמו שהיה לפני המלחמה, אחרי שפך נהרי־נחלי דם אדם במשך שנים רצופות על שדות־הקרב השונים. המלחמה הזאת לא תשמש להעולם מעין „יום־כפורים" על מנת לשוב ולחטוא. „יום־כפורים" שכזה רע הוא גם ליחיד, ובפרט לרבים. ההיסטוריה העולמית לא הכירה ולא תכיר ב„ימי־כפורים" כאלה. סדר־עולם חדש יקום על משואות הסדר הישן, ההולך ומתמוטט. ובודאי שגם מקומנו אנו לא יפקד בסדר החדש וגם אנו נבוא, בתוך שאר הלאומים הקטנים והנרדפים, על חלקנו ונחלתנו.

„ישנם עוד כאלה, ציוניים ובלתי־ציוניים, הרואים את קושי ההתגשמות הציונית בשאלה הערבית. שאלה זו אמנם חמורה היא, אבל לא כל־כך קשה עד כדי לעכב בעד התגשמות שאיפתנו. בבואנו להתישב בארץ־ישראל, אין ברצוננו לבנות שם את עתידנו הלאומי מחורבנו של לאום אחר, יהיה מי שיהיה. אין אנו נושאים את נפשנו ליהדות לאומית כזאת. רוצים אנו להיות דיי שלום וידידות עם שכנינו. ואמנם הצעדים הראשונים לרקמת יחסים ידידותיים הדדיים בינינו ובין הערביים עתידים להעשות בקרוב על־ידי האכספדיציה הציונית, המפליגה בקרוב לארץ־ישראל. מקוים אנו, כי הערביים יענו לנו ויושיטו לנו יד־אחים וישתתפו אתנו בעבודת תחיתו של המזרח. כי אף־על־פי שלפי הוכחתנו ואמונתנו נשמש אנחנו הגורם היותר חשוב בתחית המזרח, בודאי שגם ללאומים אחרים יהיה חלק בה. ואחד מן הלאומים האלה בודאי יהיה העם הערבי. עניני המזרח ועניני העם הערבי בעצמו דורשים איפוא, כי הערביים יעמדו אתנו בקשרים ידידותיים. זאת ועוד אחרת: העם הערבי, שנשתחרר כעת מעול העריצים יזכה לעמידה ברשות עצמי בארצו ההיסטורית. הלא בעצמו ינדע את ערך־החירות, שהוא יושב עליו, אם יתנגד לשאיפתנו היהדות הלאומית לעמידה ברשות עצמה בארצנו ההיסטורית אנו.

„אולם כל המעצורים החיצוניים האלה כאין וכאפס הם לעומת המכשולים הפנימיים, שמניחים על דרכינו מתנגדינו היהודים משתי הקצוות: האורת־דוכסים והריפורמיים הקיצוניים גם יחד. מי שסובר, כי עם פרסום הדקלאראציה הבריטית בדבר שיבת־ציון רפתה ההתנגדות אל הציוניות, אינו אלא טועה. ההתנגדות הזאת לא רק שלא רפתה, אלא בימים האחרונים קבלה עוד צורה יותר חריפה ומגונה. ההתנפלות מצד העתונות הריפורמית על עסקנים ציוניים אמריקאים מפורסמים התנפלות שריח מלשינות נודף הימנה,

[illegible] אגודת [illegible] מרעיבות [illegible] היהודי בארץ־ישראל [illegible] ישנו מיחוסם ומתכסיסיהם הישנים [illegible] על כל ציוני וציוני לעמוד על המשמר ולהלחם במתנגדינו. אולם אמצעי־מלחמתנו בהם יהיו אחרים לגמרי משלהם בנו, ממש מהופכים מן הקצה אל הקצה: הם נלחמים בנו בשלילה — [illegible] ולעקור את עיקרי תרבותנו הלאומית, ואנחנו נלחם בהם בחיוב [illegible], להקים [illegible] כך נוצח את מתנגדינו [illegible]

הד"ר ישראל פרידלנדר דבר על ערכה של התרבות העברית בעבודה [illegible] הציונית באמריקה [illegible] ולרוחב: בעת הגיעה שעתה להתפשט גם בעומק, ודבר זה אפשר רק על־ידי הפצת התרבות העברית.

הד"ר ש. מ. מלמד דבר על נחיצות הפצת הציוניות הלאומית הכללית הטהורה בין ההמונים בנגוד לציוניותם של האגפים הקיצוניים [illegible] ציוניותם המעורבת של [illegible] של הנואם, הרבה תקלה להציוניות בכלל, וסכנה נשקפת ממנה להמדינה היהודית, העתידה להתכונן בקרוב.

מר ראובן בריינין פונה בנאום עברי נלהב אל הציוניים להתנדב לגדוד העברי, המסתדר כעת באמריקה. הרפה מאין כמוה תהיה לעם העברי, אם מלאכתו — גאולת ארצו — [illegible] חובתו של כל צעיר יהודי [illegible] להיות מן המתנדבים הראשונים לצבא, הנלחם [illegible] לגאולת ארצנו.

בישיבה השניה קרא המזכיר דין־וחשבון על פעולות ועד־האגודות (קונסיל) בשנה שעברה. מן הדין־וחשבון הזה נראה, כי הגדיל הועד לעשות במקצועות העבודה השונים. בשנה זו ערך בכל קצוי העיר [illegible] כפת השמים. על־ידיו נמכרו במשך הזמן כעשרים וארבעת אלפים שקל לעומת שמונה אלפים בשנה הקודמת. גם סכום של ארבעה עשר אלף דולאר לטובת הקרן הלאומית נקבץ על־ידיו. מלבד זה, טרח הרבה לטובת קופת ה„גאולה", וחלק חשוב מהצלחת הקופה הזאת בניו־יורק יש לזקוף על חשבונו. גם בעניני תעמולה שבכתב עבד הועד הרבה: הפיץ מחברות ועתונים ציוניים, פרסם כרוזים וכיוצא באלה.

לפני נעילת המועצה נתקבלו הרחלטות האלה: להודות להנשיא ווילסון על עמדו לימין הלאומים הקטנים; להביע תודה לאנגליה ובעלות־בריתה על הדיקלאראציה שלה בדבר שיבת־ציון; לברך את הד"ר וייצמאן, נחום סוקולוב ושאר המנהיגים הציוניים על הצלחתם בעבודתם המדינית, שהביאה לידי פרסום הדיקלאראציה; לברך את הגדוד העברי; להביע רגשי צער על מותו של הד"ר צלינוב; לדרוש מאת הפדרציה הציונית, כי תיסד בניו־יורק „בית־ציון", [illegible] מרכז להאגודות הציוניות והעבריות; לתמוך בבית־הספר הלאומי [illegible] לדרוש מאת האגודות הציוניות לתת את ידן אל ה„הסתדרות העברית" ולשלם לה לפחות מס של חמשה דולארים לשנה; לדרוש מהפדרציה, [illegible] בפתיחת סניף של אותו באנה בניו־יורק.

לשנה הבאה נבחרו הפקידים האלה: לנשיא — מורים רוטנברג, לסגן — מ. סרגרית ולגזבר — ס. פאכמאן.

שונות

[illegible]

בהוצאת הפדרציה הציונית באמריקה יצאו הנאומים [illegible] [illegible] בורג.

- מיום ארבעה עשר למארץ יצא בניו־יורק עתון שבועי יהודי חדש בלשון האנגלית בשם Jewish News עורך העתון הזה הוא מר מ. פ. ראסקין.

* * *

[illegible]

במערכת „התורן" נתקבלו התרומות האלה לקופת הסופרים העברים נגועי המלחמה: מ נ י ו ־ י ו ר ק: בת־שבע פ. גראבלסקי 10 דולאר, אהרן פרנקל 1 דולאר; מ א י נ ד י א נ א פ ו ל י ס של א י נ ד י א נ ה, על־ידי מר אליעזר נאקון: תלמידי תלמוד התורה של „חברת אנשי ספרד של מונאסטיר" 5 דולאר, יצחק משה [illegible], שמיאל יוסף קאלדירון, דוד אברהם יושע, בן־ציון מזרחי, יצחק בנימין הכהן — כל אחד 1 דולאר. סך־הכל בגליון הזה 21 דולאר. — ביחד עם התרומות הקודמות נכנס עד עכשיו לקופת הסופרים סך של $764.73.

* * *

מ ח י י ה א ג ו ד ו ת.

— האגודה העברית של המתלמדים היהודים בהקולג העירוני פתחה קורסים ללמוד הלשון העברית וספרותה. מספר השומעים של [illegible] מגיע כבר לשמונים, מהם שמונה עשר נוצרים. החברים [illegible], פרישקוף וגרוסמאן נספחו אל הגדוד העברי. שני הראשונים כבר עזבו את אמריקה על דרכם לארץ־ישראל עם הפלוגה הראשונה. בבחירות שנערכו באספה שעברה נבחרו מחדש כל הפקידים הקודמים, [illegible]

— אגודת „מכדה" תתאסף ביום א' בערב, 10 מארץ, באולם „זרובבל", 22 רחוב 114 מע־ב. מר א. אובסיי ינאם על „מגדלי מוכר ספרים". יודעי עברית מתבקשים לבוא.

— אגודת „יהודה שטיינברג" תתאסף במוצאי־שבת, 9 מארץ, בבית־הספר הלאומי, 183 רחוב מדיסון. ענינים חשובים עומדים על [illegible]

יצחק גיישטאדט · נחמה גראבלסקי

נשואים

ב' אדר, תרע"ח · ניו-יורק